גע̇דענקט די רדיפות אויף אייערע ברידער אין דייטשלאנד!

הײַנט 10 זײַטן | Radomer-Kielcer Leben" 19 (460) | „Należytość pocztową uiszczono ryczałtem" X-ער יאָהרגאַנג | פרײַז 25 גראָשען

Radom, dnia 12 Maja 1933 r

ראַדאָם, פרייטאָג ט"ז אייר תרצ"ג

ראַדאָמער-קעלצער לעבען

בילינע פרייזען ═══ בילינע פרייזען

פּאַרוואָס גיבן אלע די גאַרדעראָבעס

צו וואַשען און פאַרבען

נאָר אין דער

פּאַראָווע פּאַרבערײַ

און כעמישע פּראַלניע

פון **א. ר. העמפעל**

עגזיסטירט פון יאָהר 1880

ווייל ס'איז ביליג, גוט און ניי

פיליעס:

זשעראָמסקי 1; זשעראָמסקי 37; אַלטע-שטאָדט 7

מאָנטאָג י"ט אייר (15 מאי)

פאַלט אויס די פיערטע שמערצליכע יאָהר-צייט פון אונזער

געליבטען און אונפערגעסליכען מאַן און פאָטער

נתן זיגמאַן ז"ל

אין דעם זעלבען טאָג 10 אזייגער פאַרמיטאָג וועט פאַרקומען אויפ'ן קבר

א הזכרה, אויף וועלכער מיר פאַרבעטען קרובים, פריינד און בעקאַנטע.

די טרויערענדע

פרוי און קינדער

T.O.Z. urządza w SOBOTĘ 13 maja

w cukierni p. PRZYBYTNIEWSKIEGO

Dancing - Bridge

Całkowity dochód przeznaczony

na kolonje letnie w Garbatce

dla biednych chorych dzieci

א האַרציגען מזל טוב פיעל גליק און צופרידענהייט

ווינשען מיר אונזער שוועסטער און שוועגערין

חנה'לע ראָזענבערג קיעלץ

צו איהרע תנאים מיט ה'

דוד פרידמאַן ראַדאָם

באַלטשע, מרדכי לייב פישמאַן און קינדער.

KINO DZWIĘKOWE „CZARY"

OD PONIEDZIAŁKU 8 MAJA

i dni następnych

ANNABELLA

Albert PREJAN

SYN MIMOWOLI

jako drugi

TOM KEENE w filmie

JEZDZIEC BEZ TRWOGI

CENY ZNIŻONE

וועגן עקסקורסיעס קיין ארץ-ישראל

אינפאָרמירט די געזעלשאַפט

„למען תוצרת הארץ"

וואַרשאַ נאַלעווקי 27

בעקאַנטמאַכונג

די ערשטע אין פוילען

שפּאַגאַט-פאַבריק

„STRADOM"

Sp. Akc.

פּראָדוצירט:

שוסטער-דראַטווע, זאַטלער-גאַרען,

פּשעגנדזעס אַלעראַרט, מאַשין-דראַטווע

א. א. וו.

שפּאַגאַטען, זעמטליכע נומערן,

ראָלעטען-שפּאַגאַט, שנורען, פאָדעם

א. א. וו.

אויך געבליכטע און אין פערשידענע קאָלירן.

פיינסטע קוואַליטעט.

G. J. LEWIT i SKA פאַבריק'ס-לאַגער

RADOM Zeromskiego 9.

דאַנקזאָגונג.

מיר דריקען אויס א דאַנק דער ג. פרוי זיגמאַן פאַר איהר נדבת לבה

דערמיט וואָס זי האָט אין שייכות מיט דער פיערטער יאָהר-צייט פון איהר

געשטאָרבענעם מאַן

ר' נתן זיגמאַן ז"ל

געשאָנקען פאַר דער „עזרה" 27 מעטער וועלור-שטאָף אין דער וועדעסה פון 200 זל.

די פערוואַלטונג

פון דער הילפס-געזעלשאַפט „עזרה"

אין ראַדאָם.

Koledze Sońkowi Tyniewickiemu i Rodzinie

z powodu śmierci brata i syna ich

b. p. LEONA

składają wyrazy szczerego współczucia

A. Wajsberg, J. Rozenszejn, H. Frydman

J. Ajchenbaum i A. Ratman.

אויף דער וואך.

די שחיטות אינ׳ם היטלער-לאַנד און די טייכען בלוט, וואָס ווערען דאָרט פערגאָסען אויף די דייטשע בירגער פון יודישען גלויבען און אויף אלע אנדערע, וועלכע קענען נישט דענקען ווי כוליגאַנעס און בלוט-זויגער, האָט די וועלט געמאַכט אויפציטערען. מען בעוואונדערט מענשען, וועלכע זענען געוואָרען אין חיות פערוואַנדעלט און געוואָרען וואָס מעהר בלוט, וואָס מעהר קרבנות, וואָס מעהר רציחות און מאָרדן.

מען שטעלט זיך נישט אָפּ אויף די משונה׳דיגסטע חיה׳שע איינפאַלען, וואָס האָבען בעדעקט דייטשלאַנד אין טרויער און בושה און אין דער גאַנצער וועלט איז דאָס דייטשע פאָלק געשטעמפעלט געוואָרען פאַר באַרבאַרען און בלוט-זויגערס. אינ׳ם לאַנד גופא איז די לאַגע געוואָרען א אוננאָרמאַלע, א סך, א סך ערגער ווי אין די קריטישסטע פעריאָדען פון די מלחמה יאָהרען און דאָך געפינען זיך אזוינע וועלכע זענען זיך מתקנא אין אָט די באַרבאַרען און וואָלטען געוואָלט זעהען וואָס מעהר בלוט, וואָס מעהר רציחות. זיי וואָלטען געוואָלט דאָס לאַנד דערפיהרען צו דער שרעקליכסטער מדרגה אַבי צו פערגיסען וואָס מעהר יודיש בלוט, אַבי זיך צו זעטיגען מיט וואָס מעהר יודישע קרבנות.

ס׳איז דאָך פאַר קיינעם קיין סוד נישט, אַז די היטלעריסטען ווילען איינשלינגען דאָס פוילישע לאַנד נישט ווייניגער ווי די יודען און דאָך ווילען אונזערע אנטיסעמיטען ארייינפיהרען דעם היטלעריזם אין איהר גאַנצער גרויס און פראַכט, זיי קריצען מיט די ציין.

די כוליגאַנעריע, וועלכע האָט דעם קאָפּ נישט געוואַנט אויפצוהויבען קריכען ארויס פון די לעכער און ווי מיין ווילען זיי פערפעסטען די לופט איבערן ברייטען גרויסען פוילען.

דער גלאַנץ פונ׳ם דייטשען פאָלק איז אַראָפּ נישט בלויז צווישען יודען, נור פאַר דער גאַנצער ציוויליזירטער וועלט, די קולטור און די קונסט און די פילאָזאָפיע און די טעכניק — אַלץ איז איינגעזונקען געוואָרען אינ׳ם יודישען בלוט. וואָס ווערט אויף אזא ווילדען און באַרבאַרישען אופן פערגאָסען און וואָס די וועלט און מיר יודען וועלען זיי קיינמאָהל נישט מוחל זיין. מיר וועלען נישט זיין געטרייסט דערמיט, וואָס די טייכען בלוט פון די בעסטע יודישע זיהן אין דייטשלאַנד זענען פערגאָסען געוואָרען פון בלינדע קראַנקע עלעמענטען.

שאַרפען זיך אָבער די ציין אָט די זעלבע עלעמענטען ביי אונז אין פוילן דאַרף מען דאָך שטיין אויף דער וואך און נישט דערלאָזען עס זאָל אריינדרינגען אָט דער קראַנקהייט-פסיכאָז.

די „גאַזעטאַ ווארשאַווסקי׳ס" מיט די נאַוואַטשינסקעלעך עס קאַמפּאַניע מאַטערן זיך. זיי לייגען זיך, אַזוי צו זאָגען, אין דער לענג און אין דער ברייט אַבי ארויסצורופען האס און שנאה געגען דער יודישער בעפעלקערונג. אין א טייל ערטער מיילט מען העץ-בלעטלעך פיל מיט גיפט.

מ׳גרייט זיך אַלזאָ צו דער „חיילינגער" ארבייט מיט דער גרעסטער מסירת נפש מ׳גיט זיך פאַר קיינעם און פאַר גאָרנישט נישט אָפּ קיין דין וחשבון און מ׳וויל נור דערגרייכען דעם איינציגען ציל, צו מאַכען די מאַסע פאַר א בלינד ווערקצייג, וועלכע זאָל נאַכהער ווי א מאַשין, אָהן צו וויסען פאַר וואָס און פאַר ווען, אויספיהרען יעדען בעפעהל. דעם מוסטער און דעם סיסטעם ווערט מען נעמען ביי דייטשען און זיי נאָכטוהן די ווילדעסטע טהאַטען, די שרעקליכע גרויזאַמקייטען, פאַר וועלכע די וועלט האָט א ציטער געטוהן און פון וועמען די שענסטע פערזענליכקייטען האָבען זיך סעפּאַרירט.

אונזערע אנטיסעמיטען וועלכע גאַרען נאָך בלוט, ווילען אָבער פון קיין זאַך נישט וויסען, זיי ווילען זיך קיין דין וחשבון איבערהויפט נישט אָנגעבען, זיי ווילען אפילו נישט אָנווארטען און זעהען מיט וואָס עס וועלען זיך ענדיגען די דייטשע ווילד-טאַטען. אַז זיי האָבען קיין צייט נישט, אַז זיי זענען קראַנק.

מיר אָבער, מיר יודען דאַרפען צו קוקען מיט אָפענע אויגען, מיר דאַרפען זיך אָט דאָס פראָבלעם נישט לייכט שעצען. מיר טאָרען נישט פערגעסען אַז עס מעהרען זיך די וואָס ווילען זעהען אונזער בלוט, די וואָס ווילען פערניכטען דעם יודישען נאָמען און דעם יודישען כבוד אין פוילען.

מיר זעהען ווי די פינסטערע עלעמענטען ווילען זיך אריינרייסען אין די פוילישע מאַסען און זיי העצען און זיי אויפרעגען און פערסמען די מענשליכע הערצער פון די ברייטע שיכטען פון דער פוילישער בעפעלקערונג. מיר פילען דאָס אין דער לופט, די אַטמאָספערע זאָגט דאָס אונז און מיר דאַרפען זעהן זיך צו העלפען, מיר דאַרפען אויפקלערען אויף אַלערליי אופנים, אַז די הערצער זענען נישט מעהר אויסען ווי צו כאַפען פיש אין דעם מוטנעם וואַסער..

צי וואָס זאָלען מיר זיך נאַרען, מיר זעהען דאָך, אַז מענשליכע מוחות ווערען גענצליך איבערגעפאַרמט מיט דער הילף פון רייצען און העצען און אגיטירען און פשוט שיטען זאַלץ אין די אוינען. די אומגליקליכע קאַטאַסטראָפע אין דייטשלאַנד האָט אונז בעגעבען א גוטע לעקציע, אַז מיר זאָלען זיך ניט בעציהען גלייכגילטיג, ווען מיר זעהען אַז מ׳שיט טאָג-איין, טאָג-אויס פעך און שוועבעל אויף די יודישע בירגער. זאָלען מיר דעריבער בעצייטענס קאָנפערירען בכדי אויסצומיידען, וועלכע עס איז קאַטאַסטראָפע. וועלכע עס איז אומגליקען.

עס טאָר נישט דערלאָזען ווערען דאָס, דאָס לאַנד זאָל אריין אין א קראַנקהייט-פסיכאָז וואָס וואָלט געקאָנט חרוב מאַכען אַלץ וואָס איז מיט אזוי פיעל מיה און מאַטערניש געבויט געוואָרען לטובת דער פוילישער מלוכה, לטובת דער פרייער אומאָפּהענגיגער פוילישער רעפּובליק.

ווי עס זאָל נישט זיין און וואָס פאַר א ווענדונג אָט די מעשים זאָלען נישט אָננעמען, מוז די יודישע רעפּרעזענטאַנץ שטיין אויף דער וואך און אָפּהיטען אונזערע אָנגעווייטאָגטע אינטערעסען. מיר טאָרען אין אָט דעם יעצטיגען מאָמענט קיין איין קלייניגקייט נישט דורכלאָזען. יעדע זאַך לטובת דער יודישער בעפעלקערונג מוז פאָרזיכטיג און מיט ישוב הדעת אַלזייטיג בעטראַכט און אנאַליזירט ווערען, בכדי עס זאָל זיין לטובת פון די יודישע בירגער אין פוילען.

ל. ש—ן.

פינף מינוט איטאַליע.

ספּעציעל פאַר׳ן „ראַדאָמער-קעלצער לעבען".

מ׳מעג זיך צו דער איצטיגער איטאַליענישער רעגירונג שטעלען ווי מ׳וויל. מ׳קען זאָגען, אַז די פאָרם פון פאַשיסטישען רעזשים איז ניט צוגעפּאַסט צו דער היינטיגער וועלט-אנשויאונג, מ׳מעג זאָגען, אַז די סאָציאַליסטישע פאָרם קען ניכער ברענגען די ישועה, אַזוי פיל איז אָבער זיכער, אַז דער חלוק פונ׳ם היינטיגען איטאַליע מיט יאָהרען צוריק, איז ווי טאָג צו נאַכט...

מאַכט מען היינט א נסיעה אין איטאַליע פאַלט קורם כל אויף, אַז עס זענען פערשוואונדען די בעטלערס... די הונדערטער און טויזנטער מענער, ווייבער און דערהויפּט קינדער, וואָס האָבען מיט זייער בעטלען פשוט דערעקט די יאָהרען, זיי פלעגען זיך בעהעפטען איינעם אויף די פיס און איהם ממש נישט געלאָזט א טריט טון. היינט איז נישטאָ קיין בעטלער פאַר א רענדעל.

ניט פאַרהאַנען אויך מעהר קיין פאַלש געלד, וועלכעס האָט געווימעלט אין גאַנצען לאַנד. אין יעדען געשעפט, אין די רעסטויראַציעס. ביי דער באהנקאַסע אומעטום האָט איהר בעקומען פאַלש געלד. די באַנקען אַליין האָבען שוין נישט געוואוסט, וועלכעס ס׳איז עכט און וועלכעס פאַלש. — היינט איז קיין געלד נישטאָ, אָבער דאָס וואָס ס׳איז דאָ, איז עכט...

אין לאַנד גופא הערשט אַן אָרדענונג ווי זעלטען אין אַן אַנדער לאַנד. מיט יעדען צוג פאָהרט מיט א פּאָליציי-אָפיציר, וואָס גיבט אַכטונג, אַז יעדער זאָל ווי ווייט מעגליך בעקומען זיין פּלאַץ און אין די סטאַציעס גיבט ער אַכטונג, אַז דער קעלנער זאָל ביי אייך ניט פאָדערלאַנגען טייערער ווי ער מעג. מ׳האָט א געפיהל פון זיכערקייט און רוה בשעת מ׳איז אין איטאַליע.

בלויז די פּרייזען אין די האָטעלען און אין די רעסטויראַציעס זענען אַבּיסעל טייערער געוואָרען. צי דערפאַר וואָס אין אַלע לענדער כמעט ליגט די וואַלוטע אין דר׳ערד, צי דאָ איז טאַקע טייערער געוואָרען. לאָזט זיך ניט זאָגן אַזוי פיל איז זיכער: אויב איהר מאַכט א נסיעה אין איטאַליע, קענט איהר דאָ אונטער פינף דאָלאַר א טאָג ניט אויסקומען (צום אַלטען דאָלאַר קורס). דערביי קענט איהר מיט דעם געלד ניט מאַכען קיין גרויסע הוליאַנקע. איהר קענט נור וואוינען און עסען גאַנץ איינפאַך.

מיט עטליכע טעג צוריק האָט די איטאַליענישע רעגירונג איינגעלאַדען צו דער בענייאונג פון דער גרויסער בריק וואָס פיהרט איבער׳ן קאַנאַל פון מעסטרע קיין ווענעדיג. די דאָזיגע בריק איז ערך פינף קילאָמעטער לאַנג און זעכציג מעטער ברייט. טויזענדער מענשען זענען יאָהרען-לאַנג געווען בעשעפטיגט אָט דאָס קונסטווערק אויפצובויען, וואָס האָט ניט זיין גלייכען כמעט אין גאַנץ אייראָפּע.

אין איין וועגס האָבען מיר אויך אָנגעקוקט דעם גייעם באַהנהאָף (וואָגזאַל) אין ניילאַנד. די שטאָדט ניילאַנד איז דער גרעסטער האַנדעלס-צענטער אין איטאַליע און נעמט ארום די גאַנצע אינדוסטריע און די גאַנצע ווירטשאַפט פונ׳ם לאַנד.

אויס ווייסען מאַרמאָר איז אוועקגעשטעלט געוואָרען א בנין, וואָס איז נאָך לייפּציג, דאָס שענסטע אין אייראָפּע. די גוואַלטאָווע האַלע מיט איהרע צוויי און צוואַנציג געלייזען (רעלסען) האָבען א גרויסען איינדרוק. דערהויפּט ווען

י. גרינבוים.

ספעציעל צום „ראדאמער לעבען" אין שייכות מיט דער קרן-היסוד-אקציע אין אונזער שטאט.

די ראל פון פאלק'ס = קאפיטאל אינם אויפבוי פון ארץ = ישראל.

ווען איך האב מיט א יאהר צוריק געשריבען וועגען „קרן-היסוד" האב איך דערמאנט וועגען די פערשטויסענע און פערדאגה'טע יודישע מאסען, וואס דרענגען, וואס שטופען זיך אלץ שטארקער און שטארקער קיין ארץ-ישראל. דאס ציעל פון אלע אונזערע אנשטרענגונגען, האב איך געשריבען, איז טאקי צו ערמעגליכען, אז וואס גרעסערע טיילען פון די דאזיגע פערשטויסענע מאסען זאלען געפונען אן-ארט אין ארץ-ישראל, זאלען זיך דארט קאנען איינוואָרצלען, ארבייטען, בויען און שאפען.

א יאהר איז פערביי און שרייבענדיג ווידער וועגען „קרן-היסוד", קאן איך אנווייזען נישט נאר אויף דער נויט און דעם געדראנג קיין ארץ-ישראל, וואס שטייגען אונאויפהערליך, נאר אויך אויף די רעזולטאטען פון אונזער פופציג יעריגער ארבייט און מיה, וואס זענען רייף און בולט ארויסגעטרעטען, ווי נאר די פאליטישע קאניוקטור איז געווארען אביסעל גינסטיגער. עס איז אזוי ווי נתגלה געווארען, אז די ווירטשאפטליכע לאגע אין ארץ-ישראל איז פיעל בעסער, ווי אין א מך גלות-לענדער, אז די ארבייטס-מעגליכקייטען זענען בעדייטענד געשטיגען און מיט זיי אויך די איינוואנדערונגס-מעגליכקייטען. דער צופלוס פון יודישען קאפיטאל, וואס ווערט ארויסגעשטויטען פון פיעל לענדער, וואס פיהלט זיך אין זיי אלץ מעהר און מעהר בעדראָהט פערגרעסערט און פערפעסטיגט נאך דעם דאזיגען אויפשוואונג. רערצו קומט נאך די עובדה, וואס פיעל גרויסע ארבייטען זענען איצט פערענדיגט געווארען, ווי למשל דאס עלעקטריפיקאציע ווערק, די אונטערנעהמונג ביים טויטען ים. אדער ווערען פערענדיגט, ווי דער בוי פון חיפה'ער פארט. און זייער ווירקונג ווערט קענטיג אויף דער ווירטשאפט אין לאנד, א חוץ דעם זענען פיעל פרדסים רייף געווארען, און דאס געלט פאר זייערע פירות פליסט אריין אין לאנד. עס וואקסט די צאהל פון נייע פרדסים. עס בויען זיך נייע הייזער, עס גרינדען זיך נייע אינדוסטריע אונטערנעהמונגען. הקיצור, די ארבייט ברענט און עס פעהלען הענד.

וואלטען דערביי אויך געוואקסען די הכנסות פון „קרן היסוד" און מיר וואלטען געקענט אויך אין דעם זעלבען מאסשטאב, אין דעם זעלבען טעמפא קאלאניזירען, בעזעצען אונפערמעגליכע ארבייטער, אדער מענשען מיט קליינע קאפיטאלען אויפ'ן באָדען וועלכער געפינט זיך אין אונזער רשות, אדער קאן דורך אונז געקויפט ווערען, וואלט די ענטוויקלונג פון ארץ-ישראל צוגעגאנגען. נאך פיעל ראשער, פיל פעסטער. די גינסטיגע ווירטשאפטליכע קאניוקטור און די בעסערע פאליטישע וואלטען אויסגענוצט געווארען פיעל אינטענסיווער און מיר וואלטען געשאפען נייע באזעס פאר קונפטיגע ענטוויקלונגען. נייע צענטרען פון קונפטיגע ווירטשאפטליכע עקספאנסיע.

ווארום דער פריוואטער קאפיטאל און די פריוואטע איניציאטיווע, וואס שטראמען איצט קיין ארץ-ישראל, געפונען א צוגעגרייטען באדען. פארטיגע צענטרען, בלויז דארט, וואו דער געזעלשאפטליכער קאפיטאל פון דעם „קרן היסוד", פון דעם „קרן הקימת", פון ראטשילד'ן — אויך ראטשילד'ס קאפיטאל איז א געזעלשאפטליכער. ווייל ראטשילד האט דאך קיין פערדיענסטען פאר זיך נישט געזוכט — האבען פריהער יאהרען לאנג געארבייט און געהאלפען פערפעסטיגען אונזערע עקאנאמישע פאזיציעס איינצוווארצלען זיך די ערשטע יודישע קבוצים. אויף דעם פונדאמענט קאן שוין בויען דער פריוואטער קאפיטאל, וואס זוכט רווחים. וואס אנטלויפט פאר א צו גרויסע ריזיקא.

דער קאפיטאל פון „קרן היסוד", וואס ווערט נעזאמעלט אין אלע לענדער פון יודישען גלות, שפיעלט א ראלע פון א מלוכה'שען קאפיטאל. דאס עפענט וועגען, וואס לעגט פונדאמענטען וואס בויט און שאפט דארט, וואו דער פריוואטער קאפיטאל וויל נישט און קאן נישט ארבייטען צוליעב דער גרויסער ריזיקא. בעזונדערס אונזער פריוואטער קאפיטאל, וואס בעשטעהט דאך פון קליינע סכומים, וואס געהערען צי קליינע קאפיטאליסטען, וועלכע קאנען דאך נישט אויסהאלטען קיין יאהרען פון ווארטען ביז א אונטערנעהמונג וועט געבען רווחים, אויף גרויסע ווערק, וואס פאדערען צייט, נאר היבשע גרינדונג'ס אויסגאבען, וואס זענען פערבינדען מיט ריזיקא, מיט פערלוסטען אין אנהויב, איז אונזער פריוואטער קאפיטאל נישט פעהיג. און בעזונדערס, וואס איז דאך פאר אונז דער עיקר, איז עס נישט אומשטאנד צו קאלאניזירען ד. ה. צו בעזעצען יודען אויפ'ן לאנד. צו העלפען די מיטעללאזע און די שוואך בעמיטעלטע איינצוווארצלען זיך אין דער לאנד-ווירטשאפט. דאס קאן נאר טהון דער „קרן היסוד".

עס זענען פערהאן צאהלרייכע גרופען יודען, וואס האבען אביסעל געלד און שטרעבען צו בעזעצען זיך אין ארץ ישראל אויפ'ן יסוד פון פרדסים-ווירטשאפט. וואלט מען געקאנט ממלא זיין זייער קאפיטאל מיט הלוואות ביז צו דער נויטיגער חויך. וואלטען הונדערטער פאמיליעס געהאלפען געווארן און עס וואלט זיך געשאפען אין ארץ-ישראל נייע יודישע ישובים, וואס וואלטען נעגעבען א ווייטערען שטויס דער ווירטשאפטליכער ענטוויקלונג. דאס זאל בע בנוגע די ארבייטער, וואס ווארטען שוין לאנגע יאהרען מען זאל זיי קאלאניזירען, וואס פראוווען אהן געלד אדער מיט גאר קליינע אבגעשפארטע אייגענע מיטלען דאס צו טהון און שטעהן אין נעפאר צו בלייבען אין מיטען ארבייט. וואלט דער קרן-היסור געהאט גרויסע הכנסות, וועניגסטענס די אמאליגע 400.000 — 500.000 פונט יעהרליך. וואלטען איצט די איינוואנדערונגס-מעגליכקייטען נעווען דאפעלט אזוי גרויס און די צאהל פון די ווארטענדע ביז פאר זיי וועלען זיך עפנען די טויערען פון ארץ ישראל וואלטען זיך בעדייטענד פערקלענערט.

ליידער, שטייגען נישט די הכנסות פון „קרן-היסוד", נאר פאלען. דער קריזיס פון די פעראייניגטע שטאטען פון אמעריקא איז די וויכטיגסטע סבה דערפון. דארט איז מען נאך נישט צוגעוואוינט צו געבען געלד פאר ארץ ישראל נישט פון איבערפלוס. מיר אין פוילען האבען תמיד געגעבען פון נויט, ווייל מיר האבען פערשטאנען, אז מיט אונזער געלד, וואס מיר גיבען פאר'ן „קרן היסוד" עפנען מיר זיך וועגען צו ארבייט און פרנסה. צו בויען און שאפען, צו א קוואל פון לעבען אלס יחידים און אלס אומה. איצט זעהען מיר שוין פיעל קלארער דאס אלץ. וואס מיר האבען בלויז געהאט, בלויז משער געווען. איצט פערשטעהען מיר דאך, דאכט זיך אלע, דעם צוזאמענהאנג צווישען אונזער אויפבוי-ארבייט צווישען דער ארבייט פון „קרן-היסוד" און דעם וואוקס פון דעם יודישען ישוב אין ארץ ישראל' פון דער ווירטשאפטליכער ענטוויקלונג זיינער וואס פערגרעסערט אלץ און מעהר די עליה-מעגליכקייטען. יעדע פערגרעסערונג פון די הכנסות פון „קרן-היסוד" שאפט נייע איינוואנדערונגס-מעגליכקייטען, עפענט די טויערן פון ארץ ישראל פאר די נייע יודישע מאסען.

בעת די טויערען פון די איינוואנדערונג'ס-לענדער אין וועלכע עס האבען פאר דער מלחמה געפונען ארבייט און פרנסה מיליאנען פערדרעגגטע און ארויסגעשטויסענע יודען, זענען פאר אונז פערמאכט און מיר האבען קיין כח נישט זיי צו עפענען. גרייטען מיר זיך צו דורך אונזער מיה און קרבנות, מיט אונזער ארבייט און פלייס, קאפיטאל און אינטעליגענץ, א ניי איינוואנדערונג'ס לאנד אין ארץ - ישראל. וואס דארף ווידער ווערען אונזער היים און א סוף מאכען צו די וואנדערונגען פון אונזער פאלק.

מ'זעהט דעם גרויסען פארקעהר, וואס וויקעלט זיך דא אב בעזונדערס אין דער צייט פונ'ם מיילענדער יריד

פונ'ם 12 ביז'ן 27 אפריל ווערט יעדעס יאהר אבגעהאלטען די מעסע אין מיילאנד וואס איז היינט די צווייט גרעסטע מעסע אין דער וועלט. דער מיילענדער יריד נעמט ארום פיר און א האלב טויזענד אויסשטעלערס פון דער גאנצער וועלט נישט נור די גאנצע איטאליענישע אינדוסטריע נאר אויך כמעט אלע לענדער פון דער וועלט שטעלען דארט אויס זייערע ערצייגענישען.

ביי דער איצטיגער מעסע וואס איז נאר וואס געשלאסען געווארען האט פוילען געהאט אנ'אייגענעם פאוויליאן, איז וועלכען הוץ רער רעגירונג מיט אלע איהרע מאנאפאלען. האבען נאך אויסגעשטעלט 33 פערשידענע גרויסע פירמעס. — אויך רומעניע האט געהאט אנ'אייגענעם פאוויליאן, אבער ביידע לענדער האבען ניט געבראכט קיין גרעסערען אויסשניט פון זייערע עקספארט מעגליכקייטען.

פיל בעסער זענען געווען ארגאניזירט פראנקרייך, האלאנד און די סקאנדינאווישע מדינות, זיי האבען געהאט אלעס, וואס ס'איז נור מעגליך צו ברענגען אויפ'ן וועלט-מארק און זיי האבען טאקי דארט געמאכט גוטע געשעפטען.

ס'וואלט געווען כדאי א טראכט צו טהון, אויב יודישע אינדוסטריעלע און ארץ ישראל און פון כל מקום שהם, וואלטען נישט געקענט האבען, גראד דורך דער גרויסער מיילענדער מעסע די מעגליכקייט צו עפנען נייע וועגען פאר זייערע ערצייגענישען און אריינצודרינגען אין לענדער, וואו מ'קען נאך היינט מאכען געשעפטען!..

(וויען) **ז. העבער.**

די ראדאמער טוריסטיק.

איהר געדענקט געוויס חנה גראסבערגס ליעדעל אין שטאדטישען טעאטער אויף דער רעווי „טאנצט יודעלעך, טאנצט".

אז דער ענגלענדער
דערלאזט נישט קיין קאלאניסטען,
גיבען זיך יודעלעך אן׳עצה
און שיקען — טוריסטען...

מילא אין דאס הויך דיפלאמאטיע, אינטערנאציאנאלע פאליטיק, וואס מיר פשוטע מענשען האבען נישט קיין רשות להרהר אחריה. דער גאר לעצטער נייעסטער טיפ טוריסט איז אבער איצט היים ברוך פון וואהל ער „טוריזירט" קיין ווארשא אדער קראקא. זיין „אויספלוג" בעשטעהט אין שלעפען קיין ווארשא אדער פון ווארשא עטליכע פעקלעך סחורה.

4 זל. קיין ווארשא 8 זל. הין און צוריק.

איהר מעגט אייך מטריח זיין אויפ׳ן באהן-הויף און כאפען א קוק ווי עס זעהט אויס א טוריסטישער צוג און ווער עס זענען די עקסקורסאנטען.

די באהן-דירעקציעס האבען זיך ארומגעזעהן, אז דער אלגעמיינער קריזיס און דער זייער הויכער באהן-טאריף האבען דערפיהרט דערצו, אז עס שטעהען ליידיג גאנצע פאסאזשיר-צוגען און דער באהן-פערסאנאל האט נישט קיין בעשעפטיגונג. איז מען געפאלען אויף פערשיעדענע חמצאות. מען האט למשל לעצטענס איינגעפירט „דאנסינג-ברידזש-צוגען", מיט וועלכע עס ווערען געמאכט אויספלוגען אין פערשיעדענע ריכטונגען. אויף אזא צוג זענען פערהאן ארקעסטערס. מען שפּילט, מען טאנצט. מען מאכט ברידזש-פארטיעס און מען ווילט זיך. דער אבצאהל פאר אזא רייזע בעטרעפט א דריט, אדער א פיערט-חלק פון א געוועהנליכען בילעט.

קיינער קען גארנישט האבען געגען דעם דאזיגען אויפטהו. פערקעהרט, ער איז קאמערציאנעל ריכטיג און חירטשאפטליך געזונד. נישט קוקענדיג וואס די פרייזען זענען אזוי ביליג, מאכען אבער די באהן-דירעקציעס גוטע געשעפטען, ווייל די פרעקווענץ באהן-ברידזשיסטען איז זעהר א גרויסע.

עס בעשאפט זיך אבער א פאראדאקסאלע לאגע. פאהרסטו כאפען א סעניצעל אדער מאכען א קארטעל, מאכט מען דיר אלע חנחות. דארפסטו אבער פאהרען מיט א וויזיט צו קרובים. אויף א שמחה. אדער נאר ווילסטו פאהרען קויפען סאר עטליכע צענדליג זל. סחורה — מוזסטו שוין עפנען דעם טאש און באהלען אין טאג אריין.

אזא איינשטעלונג האט געמוזט דערפיהרען דערצו, אז אין עולם המסחר איז מען צוריקגעהאלטען מיט די קאסטבארע באהן-נסיעות און די פאסאזשירען וואגאנען האבען אנגעהויבען פוסטעווען. אויב מיט א יאהר צוריק האט די מאנאטליכע הכנסה פון די באהנען בעטראפען העכער 100 מיליאן זל. בעטרעפט זי היינט קוים 85 מיליאן, בלויז פון די פאסאזשירען-צוגען בעטרעפט די הכנסה מיט 4 מיליאן און פון די פראכט-צוגען מיט 10 מיליאן זל. ווייניגער, במשך די לעצטע 8 חדשים האבען די באהנען א דעפיציט פון 36 מיליאן זל.

נאך פאטאלער איז די סיטואציע מיט דער פאסט און טעלעגראף. לויט׳ן בודזשעט האט די הכנסה פון דער פאסט געדארפט בעטרעפען 21 מיליאן זלאטעס מאנאטליך. ווייזט זיך אבער ארויס, אז פאר די ערשטע דריי קווארטאלען האט די הכנסה בעטראפען דורכשניטליך נאר 17 מיליאן זל. א מאנאט במשך דעם יאהר האט די פאסט געדארפט נעבען 26 מיליאן ריינעם ריוח האט זי אבער פאר 9 חדשים נעגעבען בלויז 6 מיליאן הגם סיי אויף דער פאסט סיי אויף די באהנען זענען אין לעצטען יאהר געמאכט געווארען גוואלדיגע אבשפארונגען.

מען דארף גארנישט זיין קיין קענער פון עקאנאמיק און ווירטשאפט כדי צו קומען צו אן אויספיהר, אז די גרונד-יסודות פון דער ווירטשאפט אויף דער באהן און פאסט, ענטשפרעכען נישט מעהר דער ווירטשאפטליכער סיטואציע אין לאנד. צוליעב די הויכע טאריפען קארגט מען ביים ארויסשיקען א טעלעגראמע, זאגט מען זיך אב פון א צווישען-שטעדטישען טעלעפאן-שמועס, פערגינט מען זיך נישט צו שיקען א בריעף און דאס פאהרען מיט דער באהן ווערט שוין סתם א לוקסוס.

און אויב מצד דער רעגירונג איז אין לעצטען יאהר געמאכט געווארען א נאיוויסער דרוק צו פערקלענערען די פרייזען פון פערשידענע סחורות, האט דאס בשום אופן נישט געטארט בלייבען אהן א השפעה קודם-כל אויף די אינטערנעהמונגען, וואס די רעגירונג אליין פיהרט. בפרט חען פאסט, טעלעגראף, טעלעפאן און באהן זענען היינט זאכען פון ערשטען געברויך.

און דאס אויך האט דערפיהרט, אז אויב עמיץ פאהרט מאכען א פלירט אדער כאפען א קארטעל קאסט איהם גראשענט בעת דעם סוחר קאסט אזא נסיעה הונדערטער.

און אט איז דער פראווינצער סוחר פערוואנדעלט געווארען אין א טוריסט. דער טוריסטען אויפטהו איז זעהר א פאך טייוער, ס׳מאכט ריוח די באהן-דירעקציע און עס ווערט פאר הונדערטער מענשען פערלייכטערט דער וועג קיין ווארשא.

עס איז פאקע אמת, אז א גרויסער טייל פאסאזשירען פון די דאזיגע אויספלוג-צוגען זענען אפשר נישט קיין טוריסטען אין ריינעם זין פון וואָרט, מען פאהרט אין כלערליי אנגעלעגענהייטען. א גרויסער טייל זענען אבער סוחרים, וועלכע פאהרען נאך אביסעל סחורה.

דער ריינער אמת פון דער גאנצער ראדאמער אדער לובלינער טוריסטיק זאגט עדות ווי נויטיג עס איז ביליגער צו מאכען דעם באהן טאריף. זאל מען זיך נישט מוזען פריהער רעגיסטרירען און ווארטען אויף די גליקליכע טוריסטיק טעג.

דאס ווירטשאפטליכע לעבען אין דער האנדעל פאדערען דרינגענד א פערקלענערונג פון באהן-טאריף.

דער וועג צווישען וואהל מיט נאלעווקעס מיט לאדזש אדער פעלעס מוז ווערען דערנעהנטערט און פערלייכטערט.

דאס ליגט אין די אינטערעסען פון די בירגער פונקט ווי אין די אינטערעסען פון די באהן-דירעקציעס

נ — ם.

„שריי ראדאם!"

נישט איין לעזער וועט זיך גלייך אנשטויסען, אז די פארמול „שריי ראדאם"! האבען מיר גענומען פון דער בעקאנטער, יעצט פיעל געשפּילטער דראמע „שריי כינע"!..

יא, ריכטיג. נישטא נאך אזא אויסדרוק, וואס זאל מיט איין ווארט בעצייכנען די „גרוימע ראדאמער טראגעדיע" מיט דער גאנצער האטענטאטישער מאראל, וואס ווערט געפיהרט ארום דעם יאהר-לאנגען קהל׳ה׳שען קאמף. ביי וועלכען עס אין אונז נאר געבליבען דאס איינציגע וואפען — צו שרייען...

ווען דער סאוויעטישער דראמאטורג טרעטיאקאוו האט געשריבען זיין פיעסע „שריי כינע", האט איהם זיכער נישט געחלומ׳ט, אז בכדי צו „שרייען" צוליב פרעמדער איינטערדריקונג, וואלט מען ליבערשט בעדארפט אזא פיעסע מאכען ספעציעל פאר ראדאם. און באמת, צי דארפען דען נישט די ראדאמער יודען יאמערען און רופען דעם גאנצען כלל בקיצור: „שריי ראדאם" און בעפריי זיך פון דעם גרויזאמען מלאך המשחית, וואס פושעוועט אין אלע חינקעלעך פון אונזער געזעלשאפטליכען לעבען? איז דען נישט דער קהל׳ה׳שער האקוס-פאקוס שפּיעל א שוידערליכע דראמע. וואס ווערט יעצט אויסגעפיהרט נישט אויף דער סצענע נאר ממש אין סאמע הארץ פון ראדאמער לעבען גופא?

אט נעמט למשל דעם סיפור-המעשה פון „שריי כינע"! און קוקט אייך צו, ווי עהנליך עס איז די דאזיגע קאנסטרוקציע צו אונזער דראמע „שריי ראדאם"!

דארט אין א כינעזישען האפען ליגט אן ענגלישע קריגס-שיף.

און דא ביי אונז. אין „קעניגרייך" פון יודישען דלות, ליגט א פעראימטע און קריגערישע געשטימטע יודישע קהלה

דארט פלאנטערן זיך ארום פערשידענע עקספלואטאטאר, און טויגעניכטסען

און דא קריכען ארום אין אלע לעכער כלערליי לעדיג-געהער און סתם פרנסה׳לאזע קעסט-קינדער.

דארט טרעטען אלע מיט די פיס די מענשליכע ווירדע פון דעם כינעזער

און דא, אויב איין צד איז מנצח דעם צווייטען. יאגט מען איהם ער חרמה...

דארט, ווען א כינעזישער ארבייטער ווארפט אריין אן אייראפעער אין ים אריין, מוזען דערפאר אויסגעליפערט ווערען צוויי כינעזישע קעפ

און דא, ווען איין מסירה קומט אן אין די „עולמית הגליונים" מוזען דערפאר ליידען די יודישע אינסטיטוציעס.

און ענדליך — דארט לאזען זיך די כינעזישע שקלאפען צום פראטעסט אין צום אויפשטאנד, און מיט די פערצווייפעלטע ווערטער: „שריי כינע"! ווארפען זיי זיך מיט דעם אויפגעוועקטען געוויסען אויף זייערע אונטערדריקער און יאגען זיי אין וואסער אריין...

און דא ביי אונז, שטעהט אן׳אונבעהאלפענע מאסע, וועלכע ווערט פשוט פערצעהרט דורך דעם שטורמישען מחלוקת-געוויטער און עס בלייבט נאר דאס איינציגע — „שריי ראדאם"!..

נאך דעם 20 יעהריגען טראגישען יובילעאום פון די בעריהמטע ראדאמער מחלוקת׳ן, ווען אין דער גאנצער וועלט נעהט איצט א טרויעריגע אטאקע אויפ׳ן געזאמטען יודענטום, קען מען זיך נאך ערלויבען אויף אזא בלוטיג טייערען לוקסוס? —

„שריי ראדאם"!...

מיט וועלכע רוהע, געמיטליכקייט און זעלבסט-צופרידענהייט קען מען איצט נאך רעדען, וועגען פראצעסען און נאך וואס פאר א איינסצעניזירטע פּראַצעסן פון „יודען קעגען יודען". אז אלץ, וואס האט ביז איצט געבליהט ליגט וויסט חרוב און [illegible].

„שריי ראדאם"!...

ווייל גרויס איז דיין חורבן און אבשייליך איז דיין האטענטאטישער מאראל ביים יעצטיגען מאמענט, ווען די טראגעדיע פונ׳ם דייטשען יודענטום האט געקאנט פעראייניגען אלע זיך בעקעמפענדע ריכטונגען און שאטירונגען — פארוואס זאל אויך נישט נעהמען א סוף צו דיין טרויעריגע דראמע? „שריי ראדאם". גרויס איז דיין הרפתן

י. פרידמאן.

דו שפארסט דארט וואו מען דארף
אויב דו שיצסט דיינע שיך און טראגסט דעם בילינען אמת'ן גוממי-אבצאס
BERSON
עס גייסט זיך אויף איהם אנגענעהם און עלאסטיש, דו שיצסט דיינע נערווען און די שיך פערלירען נישט זייער פאסאן.

Berson גוממי-אבצאסען

וויאזוי זעהט אויס די יודישע פראטעסט=אקציע אין ראדאם

מאנכע יודישע פירמעס האנדלען ווייטער מיט דייטשע סחורות און ברעכן דעם יודישן פראנט — דער באיקאט=קאמיטעט וועט זיי שטעלן אויף א שווארצער ליסטע—ספעצ. געשאפען. סעקרעטאריאט ערטיילט אינפארמאציעס

אין א מאמענט ווען די יודישע אח-דות איז דאס איינציגע כלי-זין צו פער-טיידיגען זיך געגען דער צעווילדעווי-טער באנדיטישע וואקכאנאליע פון די היטלעריסטישע חלינים, קומט אונז אויס צו הערען א טרויעריגען גרוס פון א טייל ראדאמער יודען, וועלכע האנדלען בעתיקה מיט דייטשע סחורות און ברע-כען אזוי ארום דעם יודישען איינהייט-ליכען פראנט.

אויף א זיצונג פון „קאמיטעט צו קעמפען געגען די דייטשע רדיפות אויף יודען", וואס איז געשאפן געווארען אין ראדאם צוגלייך ווי אין אלע שטעט האבען מענשען געברענגט די דאזיגע טרויעריגע ידיעות. זיי האבען נעמליך איבערגעגעבען, אז מאנכע היגע יודישע פירמעס פון פערשידענע בראנזשעס פיהרען ווייטער זייערע מסחרים מיט דייטשע סחורות. דערביי האבען די אינפארמאטארען אנגעגעבען א רייהע נעמען פון די יעניגע, וואס זענען זיך פורש מן הציבור. דאס האט געמאכט א געוואלדיגען איינדרוק אויפ'ן קאמיטעט וועלכער האט אבגעהאלטען וועגען דעם א עקסטרא בעראטונג, אומרעדענדיג די מיטלען, וואס ברויכען אנגענומען ווערן געגען די אלע, וואס ברעכען די יודישע איינינקייט און שליסען זיך אויס פון כלל-ישראל.

נאך א לענגערן וויכוח איז בעשלאסען געווארען ארויסצוטרעטען מיט דער גאנצער הארבקייט געגען די פראנט-ברעכער און נאך א גרינגלעכער פעסט-שטעלונג אויפ'ן יסוד פון קאנקרעטע פאקטען, צו שטעמפלען די דאזיגע יודישע פירמעס, אויסשטעלענדיג זיי אויף א שווארצע ליסטע.

די זעלבע מאראלישע רעפרעסיעס וועט אויך חל זיין אויף די יעניגע קאנסומענטען, ס'הייסט קונים, וואס וועלן פערלאנגען דייטשע סחורות. דער קאמיטעט האט אויך ערהאלטען ידיעות וועגען א טייל קאנסומענטען, וועלכע קאנען זיך נישט אבגעוואוינען פון די דייטשע סחירות, נישט קוקענדיג דערויף, וואס זיי קומען פון א לאנד, וואו סגיכט זיך יודיש בלוט ווי וואסער.

ראדאם האט ענדליך זיך רעהאביליטירט שאפענדיג א ספעציעלען קאמיטעט, אין וועלכען סיזענען רעפרעזענטירט אלע ארטיגע ארגאניזאציעס און אינסטיטוציעס. ס'איז אבגעהאלטען געווארען א גראנדיעזער פראטעסט-מיטינג פון טויזענדער מענשען, וואס האבען בלב אחד אויסגעדריקט זייער גרייטקייט צו קעמפען מיט די ווילדע רציחות פון די צוויי-פיסיגע היטלעריסטישע חיות — דארף מען דעם קאמף ווייטער פארטזעצען אזוי לאנג ביז די דאזיגע פערשאלטענע בעסטיעס וועלען דערפיהלען אונזער מאראלישען כח.

דער קאמיטעט האט געשאפען א ספעציעלען סעקרעטאריאט וועלכער אמטירט אין סוחרים פעראיין 4 מאהל אין וואך, זונטאג, מאנטאג, דינסטאג און דאנערשטאג. זיין צוועק איז צו ערטיילען אינפארמאציעס יודישע פירמעס אין סוחרים, וועלכע זענען מסופק און ווייסען נישט גענוי, וועלכע אויסארביי-טונגען עס ווערען פראדוצירט און עקספארטירט פון דייטשלאנד.

אויב אורחא ווילען מיר דא אויפמערקזאם מאכען, אז דער קאמיטעט ברויך ענערגישער ארבייטען און בעזונדערס שארף רעאגירען ברויך ער געגען א טייל מיטגלידער פון דער עקזעקוטיווע וועלכע פערנאכלעסיגען זייער אנוועזענהייט אויף די זיצונגען.

ווען מיר שרייבען די שורות איז דער עקזעקוטיוו-מיטגליד ה' מייזעלס געשיקט געווארען אלס שליח מיוחד פון קאמיטעט קיין ווארשא, וואו ער וועט זיך פערשטענדיגען מיט'ן צענטראלען קאמיטעט און ברענגען פון דארט דירעקטיווען און ברייטע אינפאר-מאציעס ווי אזוי מ'האט זיך נוהג צו זיין אין פערשידענע פאלען ארום דער פראטעסט-אקציע. אין בעזונדערס ווע-גען דער געלד-זאמלונג לטובת די גע-יאגטע און געפלאגטע דייטשע יודען, וואס אנטלויפען פון די היטלעריסטישע שייטער הויפענס בפחי-נפש.

נאכ'ן צוריקקומען פון ה' מייזעלס וועלען מיר די אלע פרטים מיטטיילען אונזערע לעזער.

ר.

א „דאקטאר ספעציאליסט" וואס „היילט" קראנקע

אזוי לאנג ביז ער פיהרט זיי אריין א קרענק איז די קעשענעס.

דא נישט לאנג איז אראבגעקומען קיין ראדאם א „דאקטאר-ספעציאליסט", וואס האט זיך אונטערגענומען אויסצוהיילען אזעלכע קראנקע, וואס האבען שוין לאנג רעזיגנירט זיי זאלען ווען אמאל אויס-קורירט ווערען פון זייערע כראנישע און לאנג-יעהריגע מחלות.

צוזאמען מיט'ן „בעריהממטען" דאקטאר איז געקומען זיינער א משמש, א יוד פון ביאלאבזשעג, וועלכער האט גענומען די אויפגאבע צו מאכען רעקלאמע און פאפולאריזירען דעם אומבעקאנטען „בעל-מופת" צווישען די ראדאמער חולאים.

דער ביאלאבזשעגער יור האט זיין מיס-יע ערפיהלט אויסגעצייכנט. ער האט געארבייט אויף אלע כלים און אויפגע-וויזען א גאנצען צעטעל מיט מענשען וועלכע זענען דורך דעם דאזיגען „דאק-טאר" אויסגעהיילט געווארען.

אין זיין רעקלאמע אגיטאציע האט דער ביאלאבזשעגער יור מוסר כו עה געווען, אז דער „דאקטאר" איז א משו-גע, וועלכער פערמאגט א סך פעלד און וואלד און טאקע פון די גראזען און וואלד-געוויקסען אויף זיינע אייגענע פעלדער נעמט ער זיינע בעריהמטע רפואות מיט וועלכע ער קען ממש פון טוידט לעבעדיג מאכען. אלס ראיה לדבר האט דאס יורעל אנגעוויזען אויף זיין אייגענעם טאטען, וועמען דער „זנאכור" האט אויסגעשטעלט אויף די פיס און פון א נוטה למות געמאכט יונג און פריש

איינקווארטירט דעם „דאקטאר" האט דער ביאלאבזשעגער ביי זיינעם א ברו-דער דא אין ראדאם.

דאס ביאלאבזשעגער יורעל איז גע-ווען דער גאנצער פערמיטלער צווישען „דאקטאר" מיט די ראדאמער פאציענטען ער האט זיך געדרעהט אין גאס, געוואהר געווארען ווער ס'האט אנ'אלטע אונאויס-היילבארע מכה. דערנאך געפיהרט זיי צום דאקטאר אויף „זבאראניע" און, אז ס'האט געהאלטען ביי מושוה ווערען א פריין אין ער ווידער ארויס אין גאס זאמלען אויסקונפטען וועגען דער פער-מעגליכקייט פון חולה און דערנאך האט דער „דאקטאר" געשטעלט א געוויסע סומע געלד, א הורטאוו-פרייז, פאר פול-שטענדיג אויסהיילען.

די פאציענטען האבען געגעבען האנד-געלד, איינער מעהר דער צווייטער ווי-ניגער, און דאס רעדעל האט זיך גע-דרעהט.

אין תחלת איז געווען גוט און וואויל דער „דאקטאר" האט געהיילט. פערשרי-בען רפואות, וואס ער אליין האט פער-פאסט. די קראנקע אונטער דער סוגעס-טיווער ווירקונג פון דאקטאר האבען זיך איינגערעדט, אז ס'איז זיי פאקטיש בעסער און כסדר צוגעצאהלט קאנטעס אויף די גרויסע נעווארענע סומעס.

דאס האט אבער לאנג נישט אנגעהאלטען. די קראנקע האבען איינגעזעהן שפעטער, אז ס'ווערט זיי קיינמאל וואס בעסער ווערען. דאס געלד ווערט ביי זיי ווייניגער און די יסורים און ווייטאגען ווערען גרעסער. אזוי ווי עס איז געווען פריהער און ביי א טייל נאך ערגער. האט דאס דער „דאקטאר ספעציאליסט" דערשמעקט און אזוי ווי ער האט שוין ביי די ראדאמער פא-ציענטען געהאט ארויסגעצויגען א היב-שע אפיתיקא, האט ער זיך אויפגעהויבען און געמאכט בעציטענס פיס קיין ביאלאבזשעג.

ווען די ראדאמער חולאים זענען גע-קומען צום „דאקטאר" אויף ווייטערדיגע „זבאראניעס" און נישט געטראפען איהם, האבען זיי ערשט פערשטאנען, אז ס'האט זיי אריינגענארט אין זאק אריין. ערשט דאן האבען זיי זיך גע-כאפט. אז מ'האט זיי אנגעפרייערט און אז זיי זענען געפאלען א קרבן פון א ראפינירטען שאנטאזשיסט. האבען זיי באלד געמאלדען דער פאליציי, וועלכע האט דעם „ספעציאליסט" ארעסטירט אין ביאלאבזשעג.

עס האט זיך ארויסגעוויזען, אז דאס איז גארנישט קיין משומד. ער הייסט שלמה וואלף פלעטסאן און פון זיינע גיורכע פעלוער און ניטער האט ער צוכאלט נישט קיין בעשטימט וואוין ארט.

אבגעלעגט געווארען דער פראצעס געגען איטשעלע זילבערשטרום.

13 עדות מצד דער בשולדיגונג און 12 פון דער פערטיידיגונג.

ווי מיר האבען שוין מיטגעטיילט איז אויף דעם 6 מאי געווען בעשטימט דער פראצעס געגען איטשעלע זילבערשטרום.

שבת אין דער פריה, איידער ס'האט זיך אנגעהויבען די געריכטס-פערהאנדלונגען איז דער געריכטס-זאל פון דער שטראף-אבטיילונג אין שטאדטישען געריכט געווארען איבערפולט פון א נייגעריגען עולם, וואס האט זיך כמעט ציעל מקדים געווען כדי אנוועזענד צו זיין אויפ'ן אינטערעסאנטען פראצעס.

ארום 10 א זייגער טרעט צו דאס געריכט דעם פראצעס צו בעטראכטען. ס'ווערט ארייגערופען דער ה' זילבערשטרום און נאכ'ן איבערליינען דעם בעשולדיגונגס-אקט פרעגט איהם דער ריכטער, צי ער איז זיך מודה אין דער בעשולדיגונג. ה' זילבערשטרום ענטפערט, אז ער פיהלט זיך נישט שולדיג, ווייל ער האט קיינמאהל נישט בעליידיגט די מאכט. ער טרעט נאר ארויס געגען דער יודישער גמינה געגען וועמען ער האט אריינגעטראגען אן אנקלאגע אין דער פראקוראטור.

ס'ווערען אויסגערופען די עדות מצד דער בעשולדיגונג, וועלכע ברויכען בעשטעטיגען, אז ה' זילבערשטרום האט בעליידיגט די ארטיגע מאכט. דאס זענען די ה"ה: אלי טענענבוים, הערשעל מלינארסקי, יצחק ערליכמאן, לייזער ראזענבוים, איטשע ריבא, לייזער באדענשטיין, משה ראזענבוים, אשר זעליג בירענבוים, שלמה ראזענבערג, הערש מענדעל ווייצהענדלער, מאטיל אפאטאווסקי.

דריי פון די עדות, די ה"ה אלי טענענבוים, אשר זעליג בירענבוים, און שלמה ראזענבערג, האבען זיך צום פראצעס נישט געשטעלט. דער ה' אלי טענענבוים האט צוגעשיקט אין געריכט א שריפטליכע מעלדונג, אז ער איז קראנק און דערפאר קען ער נישט קומען צום פראצעס.

ה' זילבערשטרום'ס פערטיידיגער אדוו. זשיטאמירצקי קוועסטיאנירט די ריכטיגקייט פון ה' טענענבוים'ס מעלדונג דערפאר, וואס זיין שריפטליכע ערקלערונג איז נישט בעשטעטיגט דורך דעם פאמיליאנטען דאקטאר. ס'איז א גרויסער ספק, זאגט ער, צי ה' טענענבוים איז ווירקליך קראנק. ווייל ווי מען גיבט איבער זעט מען איהם געהן אין גאס. דאס איז א פאליטישער מאנעווער פון זיין זייט און אדוו. זשיטאמירצקי פאדערט, אז מ'זאל שיקען נאך ה' טענענבוים ער זאל זיך שטעלען אונבעדינגט אין געריכט אריין. אדוו. זשיטאמירצקי גיבט ראן צו, הגם ה' טענענבוים איז נישט דער וויכטיגסטער עדות, אבער הינטער די קוליסען שפילט ער אין פראצעס א גרויסע ראלע און זיין אנוועזענהייט איז דעריבער דורכאויס נויטיג.

פאר'ן געריכט איז געשטאנען די פראגע, צי מ'זאל דעם פראצעס בעטראכטען אין אריינרופען די עדות, וואס זענען יא געקומען, אדער מ'זאל דעם פראצעס אבלעגען. אדוו. זשיטאמירצקי איז געווען פאר ביידע: אויסהערען די גערופענע עדות און צו דעם צוועק שיקן נאך ה' טענענבוים, און גלייכצייטיג אבלעגען דעם פראצעס צוליב דעם, וואס דער בשולדיגטער זילבערשטרום האט האט אויסגעגעבען א רייהע עדות בערך 12, וואס זאלען מכחיש זיין די בעשולדיגונג'ס עדות. דערביי רעכענט ער אויס די נעמען פון ה' זילבערשטרום'ס עדות און וואס זיי האבען צוזאגען. צווישען די אויסגעגעבענע נייע עדות, הייסט אן אדוו. זשיטאמירצקי אויס'ן פראקוראר אין אויסזאגונג'ס - ריכטער, וועלכע שטערען די אויספארשונג געגען דער גמינה. אדוו. זש. ערקלערט דעם געריכט אז ה' זילבערשטרום האט זיך מיט צוויי

גראנדיעזער ארץ-ישראל-מיטינג פארן „קרן היסוד"

נאכ'ן פראטעסט-מיטינג וואס איז פארגעקומען פאר צוויי וואכען שבת אין „קארסא" געגען די היטלעריסטישע אנטי-יודישע נגישות, וועלכער איז געשטאנען אונטער'ן צייכען פון דער ירידה פון דייטשען יודענטום, איז באלד פאראכטאגען שבת געקומען דער גראנדיעזער ארץ-ישראל-מיטינג געווידמעט דער „קרן-היסוד"-אקציע אין אונזער שטאדט, וואס האט סימבאליש אויסגעדריקט די „עליה", די דערהויבונג פון חורבן-ענינים און זיין גאולה דורך דעם זיך בויענדען יודישען חיים-וועזען אין ארץ-ישראל.

נאך דער איינלייטונג פון פארזיצער פון פעראייניגטען „קרן-היסוד"-קאמיטעט אין ראש פון ה' יחיאל פרענקעל, וועלכער בעגריסט די פארשטעהער פון צ. פ. אין נאמען פון אלע ציוניסטישע ארגאניזאציעס ווי אויך א. נ. פון די ווירטשאפטליכע גרופירונגען אין שטאט קומט דאס ווארט ה' רעד. גערבאווסקי וועלכער, אנקניפענדיג צו די געשעהעניסען אין דייטשלאנד און דער כוואליע פון וואקסענדען אנטיסעמיטיזם אין א גאנצע רייהע לענדער, — שטעלט זיך אב אויפ'ן פראבלעם פון אנטיסעמיטיזם בכלל און דער שנאת עולם לעם עולם רפד. גערבאווסקי קומט צום אויספיהר, אז די שנאה צו יודען שטאמט פון דער יודישער היימלאזיגקייט, פון דעם ווארערווילען וואס עס גרוועקט שטענדיג אין ביי יעדען א הייסלאזער חיר און על אחת כמה וכמה א פאלק וואס בלאנקעט זיך ארום אהן א אייגענעם ארדעס. ווארפט מען פחד אויף די ארימע און רופט ביי זיי ארויס די האס געפיהלען ביז די געפיהלען פערוואנדלען זיך אין היטלעריסטישע רדיפות. די איינציגע לעזונג איז אלזא א יודישע היים אין ארץ-ישראל, וואס וועט דעם יודישען פאלק צוריקגעבען זיין כבוד דין אדרעס, זיין וואוילשטאנד און זיין ארץ פון זיין מאהל. שטרעבט מען אבער צו א יודיש ארץ-ישראל דאן מוזען די יודישע פאלקס-מאסען שטיצען אונאויפהערליך די יודישע איפ-בוי-פאנדען, דעם נאציאנאלען קאפיטאל דעם ק. ק. ל. און קרן-היסוד. דער קרן היסוד, דאס איז דער יודישער מלוכה-אוצר וואס באהנט דעם וועג און שאפט פאר דער פריוואטער איניציאטיוו.

ארוואקאט לעווינזאהן מאכט א טיפען אנאליז פון דער יודישער לאגע פון גלות און די לענדער פון צעררשפרייטונג, ווי אום און ארום שמעקט עס מיט אנזאג פון קאטאסטראפע אויף אלע געביטען פון נאציאנאלען לעבען ווירטשאפטליך, קולטורעל, מאראליש א. א. וו. וואלט מען געהאט בלויז צו קעמפען מיט'ן בייזוויליגען אנטיסעמיטיזם פון היטלעריסטישע בעוועגונגען וואלט נאך די לאגע נישט געווען אזוי אויפזיכטלאז. ערגער איז מיט'ן „אנטיסעמיטיזם" דעם נאטירליכען, וועלכען קיינער פראפאגירט נישט, אבער עס איז דאך פעהאן אלס נאטירליך געזעצליכער פועל-יוצא פון אונזער ווירטשאפטליך-פאליטישער אנארמאלער סטרוקטור אין די גלות לענדער. דאס וואס יודען זענען א דאנק א היסטארישען פראצעס פון לאנגע יאהרען געצוואונגען געווען צו זיין ווייט פון שאפען פון פונדאמענטאלע ווירטשאפטליכע ווערטען, ווי צב"ש די רויה שטאפען אין דער פראדוקציע. און האט זי אין רעזולטאט געשאפען צו זיין דער פערמיטלונגס עלעמענט אין ווירטשאפטליכן לעבען, דער ראזיגער אומשטאנד געהערט צום אנטיסעמיטיזם פון לעבען וועלכער איז אויטאמאטיש גורם, אז די יודישע ווירטשאפט זאל שטענדיג ביי דער קלענסטער רוח מצויה פון א קריזיס, אדער ווירטשאפטליכען קאטאקליזם זיין דער ערשטער שעיר לעזאזל וואס ווערט ארויסגעשפויען און עקססטערמינירט. דער אידעאל אבער פון א יודיש ארץ ישראל ענדערט ראדיקאל די דאזיגע אומשטענדען, ווייל יודען אין ארץ ישראל זענען די שעפער פון דאזיגען לעבען אין דער ווירטשאפט, וואו אלץ ווערט געשאפען פון יסוד ביזן דאך דורך יודישע הענד, ווו די פראדוקציע אין איהרע אור-פארמען קומען און ווערען געשטאלטעט דורך יודישער ארבייט, יודישער זעלבסטשטענדיגער איניציאטיוו און שאפונג.

דער פארזיצער ה' פרענקעל דריקט דאן אויס דאנקבארקייט פאר די מיטטערהאפטע רעדעס פון די ה"ה גערבאווסקי אין לעווינזאהן און אויפן פערלאנג פון ה' פרענקעל ווערט איינשטימיג דורכן 3000-קעפיגען עולם אנגענומען די רעזאלוציע לטובת'ן „קרן היסוד" אין וועלכע דער גראנדיעזער פאלק'ס-מיטינג פערפליכטעט זיך אקטיוו צו בעטייליגען אין דער הייעריגער אקציע פאר'ן יודישען אויפבוי-פאנד.

מאניפעסטאציעס

לכבוד דעם ניי-געוועלטן מלוכה פרעזידענט

נאכדעם ווי ס'איז בעקאנט געווארן דער רעזולטאט פון די פרעזידענט-וואהלען איז אין זעלבען טאג מאנטאג פארגעקומען אין ראדאם מאניפעסטאציעס לכבוד דעם ווידער געוועהלטען מלוכה-פרעזידענט מאסטשיצקי. אינטער די קלאנגען פון עטליכע ארקעסטערס האט מארשירט א גרויסער מאסען-צוג מיט פעהנער פון פערשידענע ארגאניזאציעס וועלכער איז געגאנגען פון פלאץ דריטער מאי צו דער סטראסטווא גוו פון דארט אין רינעק צום מאניסטראט און לעגיאנישטין-דענקמאהל.

אין פייכות מיט די פרעזידענט-וואהלען האט היינט טיי עלפיים אבגעריכט א תפילה אין שוהל מאנטאג אין דער פריה, ווי אויך געהאלטען א ענטשפרעכענדע רעדע מעניגא דיומא פאר'ן וואויל פון דער פוילישער מלוכה

וואכען פריהער, איידער מ'האט נעגען איהם פערפיהרט א פראצעס פאר בעלייזדיגען די מאכט, זיך נעווענדעט צום פראקוראר און אויספארשונג'ס־ריכטער און זיי מודיע געווען, אז מען גרייט פאר אים א בילבול, אז ער האט בעליידיגט די מאכט פון וואס ער הויבט גישט אן צו וויסען. ה' זילבערשטרום האט דאן ערקלערט, אז דאס איז די ארבייט פון דער גמינה, וועלכע וויל זיך אין איהם אזוי־ארום נוקם זיין פאר זיין אריינגעטראגענער אנקלאגע אויף איהם אין דער פראקוראטור.

אדוו. זשיכאוויעצקי גיעט א טייל־ווייזען איבערבליק פאר'ן געריכט וועגען דעם וואס קומט פאר ארום דער יודישער גמינה און בעהויפטעט, אז דער איצטיגער פראצעס איז א רעזולטאט פון ם קאמפ, וואס ה' זילבערשטרום פיהרט מיט איהר. דאן שטעלט ער זיך נענוי אן ביי יעדען קאנטרא־עדות מצד זילבערשטרום'ען, וואס ער האט צוזאגען אין דאזינען פראצעס. און ער בעט אויפ'ן ארט צו פראטאקולירען די ערקלערונגען פון די נייע־אויפגעגעבענע נעגען־עדות. פון די אלע ערקלערונגען שאפט זיך א „הערליך" בילד פון אונזער יודישען לעבען. דער יודישער עולם אויפ'ן זאהל לאזט אראב די אויגען און שעמט זיך צוקוקען צום ריכטער־טיש.

אדוו. זשיכאוויעצקי בעמיהט זיך דורכ'ן אויפגעבען די מאסיח־ערקלערונגען פון די נייע עדות, צו בעווייזען וואו און ווער ס'האט דעם פראצעס נעגען זילבערשטרום'ען פערפירט, פארוואס און פאר וועלכע קאנפעסאציעס עס קראכען ארויס א טייל עדות נעגען זילבערשטרום'ען. ס'איז א „וואזשנע" מאַטעריאל מיט וואס אחינו בני ישראל מעגען „שטאלץ" זיין דערמיט.

דער סעקרעטאר פערנאטירט די נעמען פון די נייע עדות און די ערקלערונגען וואס זיי האבען צוגעבען.

דאן געמט א ווארט דער געהילפ'ס פראקוראר. ער איז נישט דאנעגען, אז ס'זאלען צוגעלאזען ווערען די עדות מצד דעם בעשולדיגטען זילבערשטרום. אבער ער שטימט נישט איין מ'זאל צווישען זיי אויך רופען דעם פראקוראר און דעם אויספארשונג'ס־ריכטער. וואס שייך דער בעשולדיגונג נעגען דער גמינה ערקלערט דער ג. פראקוראר, אז די אויספארשונג איז נאך אין גאנג און ס'איז נאך נישט בעוויסט קיין ענטגילטיגער רעזולטאט.

נאך א ענטפער פון אדוו. זש. ערקלערט דאס געריכט, אז דער פראצעס ווערט אבגעלעגט און ס'וועלען ארויסגערופען ווערען זילבערשטרום'ס עדות צווישען וועלכע ס'זענען אויך אויסגעגעבען דער פראקוראר און דער אויספארשונג'ס־ריכטער. די עדות וואס האבען זיך נישט געשטעלט וועלען בעשטראפט ווערען און נאכמאהל ארויס גערופען ווערען.

די בעשולדיגונג'ס־עדות, וועלכע זענען יא געקומען, זענען דורכ'ן געריכט נישט פערהערט געווארען צוליעב דעם וואס דער פראצעס איז אבגעלעגט געווארען.

ווי ס'איז משער צו זיין לויט די עדות ערקלערונגען פון ביידע צדדים וועט דער פראצעס האבען א ברייטען פארנעם און מיר וועלען „זוכה" זיין צו הערען „הערליכע" רעוועלאציעס פון אונזער יודיש־געזעלשאפטליכען געמויזעכץ.

א גנב אנטלאפען אויפ'ן וועג צו דער תפיסה.

די דורכגעהער אויף די מאלטשעוסקי און טיבלע גאסען האבען די טעג אבסערווירט א סצענע, וואס דערמאנט אין די אמעריקאנער סענסאציאנעלע פילמען.

א פאליציאנט האט געפיהרט א יונגען גנב אין קרימינאל אריין. אין א געוויסען מאמענט, דאס האט געדויערט רגע'ס, ווען דער פאליציאנט האט איהם אבגעלאזט פון אויג איז דער יונגער ארעסטאנט אויגענבליקליך פערשוואונדן. פלינק ווי א קאץ איז ער אריבערגעשפרונגען איבער'ן פארקאן פון איינעם פון די סעדער, וואס געפינען זיך אין יענער ריכטונג און אנטלאפען. דער פאליציאנט, וועלכער האט באלד בעמערקט, אז ער איז איהם פערלוירען געווארען פון אונטער די הענד, האט דאן געגעבען עטליכע שאסען, וועלכע האבען אבער נישט געטראפען.

אויפ'ן אבהילעך פון די שאסען איז אנגעקומען צו לויפען די קרימינאל־וועכטער און אלע צוזאמען האבען אונטערגענומען א געיעג נאכ'ן אנטלויפענדען. דאס האט זיך אויך פארלויפיג נישט איינגעגעבען, ווייל דעם גנב איז געלונגען פרגיך־ וואו זיך אויסצובעהאלטען.

דער דאזיגער פערשוואונדענער פויגעל איז א בעקאנטער גנב. זיין נאמען איז זיגמונט פילאט. ער איז אלט ס"ה 18 יאהר און דורך דער צייט איז ער שוין געזעסען עטליכע מאהל אין תפיסות און אפילו שוין געווען א „גאסט" אין אויסבעסערונג'ס־הויז. אויך דאס איצטיגע מאהל, ווען ס'איז איהם געלונגען צו אנטלויפען, האט מען איהם געפירט אין קרימינאל אריין פאר פרישע „מעשים טובים"

שוידערליכער מארד און זעלבסטמארד פון א טאטען מיט זיין יונג טעכטעריל.

אויף זשעראמסקי 72 וואהנט דער בעקער יוזעף קאספושאק. נישט לאנג צוריק איז ער געווען אנ'אייגענטימער פון א בעקעריי, וועלכע איז אין פערגאנגענעם יאהר פערמאכט געווארען דורך דער סאניטארע קאמיסיע. דעמאלט האט קאספושאק אריינגעלעגט זיינע אבשפארונגען אין דער מעכאנישער בעקעריי. אין צוזאמענהאנג מיט'ן פאלען פון אט דער פלאצובקע, האט קאספושאק פערלוירען זיין אייגענס, וואס ער האט דורך פיעל יאהרען זיך ערווארבען. ער איז געבליבען ביי א נעוועלבל, וואו זיין פרוי האט פערקויפט געבעקס.

דאס געוועלבעל האט קוים געגעבען אויף א זעהר בעשיידענער אויסהאלטונג פאר זיין פאמיליע, וואס בעשטעהט פון איהם, א פרוי און דריי קינדער. אבשפארען פון דעם אויף דירה־געלד האט ער נישט געקענט. ער איז דערפאר שולדיג געבליבען פאר'ן געהעלב און זיין וואהנונג 1600 זל. די ווירטען פון הויז פאונעניא סקאזשינסקא האט איהם כסדר געדראהט מיט עקסמיסיע, אז זי וועט איהם ארויסווארפען אויפ'ן ברוק, אויב ער וועט נישט בעצאהלען דאס דירה־געלד. קאספושאק איז געווען א סאלידער מענש מיט אמביציע. האט דאס איהם שטארק נידערגעשלאגען. ער האט זיך געווענדעט עטליכע מאהל צו דער ווירטין זי זאל איהם צולעגען דעם חוב אויף ראטעס. אבער אומזיסט. די טען איז אויסגעפאלען דער לעצטער טערמין צו בעצאהלען דאס דירה־געלד. קאספושאק האט נישט געהאט קיין געלד און ער איז אריינגעפאלען אין א שרעקליכער פערצווייפלונג, וואס האט איהם געטריבען צו א מורא'דיגען שריט.

דאס איז געווען דינסטאג, היינטיגע וואך, ארום 5 בעגינען. דאס ווייב איז געגאנגען אין דער פיעקארניע נאך געבעקס. דעמאלס איז דער אומגליקליכער בעקער קאספושיק אויפגעשטאנען פון בעט, צוגעגאנגען צו זיינע שלאפענדיגע טעכטערלעך און מיט א שיטפען שניט פון א בזשיטווע האט ער איינגעשניטען דעם האלדז פון דער עלטערער טאכטער די 14־יעהריגע רעגינא.

דערנאך איז ער צוריק אויף זיין בעט און האט זיך איינגעשניטען מיט דער זעלבער בזשיטווע די ארטערען פון די פיס, הענד און האלדז.

אין מאמענט ווען ער האט געהאט געקוילעט די טאכטער און זיך, האט זיך אויפגעוועקט פון שלאף דאס טעכטערל, די 8־יעהריגע יאדוויגא, וועלכע איז מיט א געוואלד אריינגעלאפען אין צווייטען צימער, וואו ס'איז געשלאפען דער עלטסטער ברודער, העניק, א שילער פון 7־טער קלאס אין כאלובינסקיס גימנאזיום. ביידע קינדער זענען אריין אין שחיטה־שטיבעל און דערזעהענדיג דעם טאטען מיט די שוועסטער ליגען אין קאלוזשעס בלוט אהן סימנים פון לעבען, זענען זיי געלאפען אין די נאכט־העמד צום פאוויאטאווע דאקטאר דוטקאווסקי, וועלכער וואוינט אין שכינות אין זעלבען הויז. דער דאקטאר קומענדיג אויפ'ן ארט פון דער שרעקליכער טראגעדיע האט שוין נישט געקאנט אונטערנעמען קיין שום רעטונג'ס־הילף און בלויז קאנסטאטירט דעם טויט פון ביידע קרבנות.

דערווייל איז אנגעקומען די פרוי און דערוויסענדיג זיך וועגען טויט פון איהר מאן, האט עס אויף איהר אזוי שוידערליך געווירקט, אז זי האט פערלוירען דעם פערשטאנד און איז געפאלען אויף דער ערד. מ'האט איהר אוועקגעפיהרט צו איהר ברודער.

ווי שכנים וויסען צו דערצעהלען האט קאספושאק זיין טאכטער רעגינא וועלכע ער האט אליין מיט אייגענע הענד אזוי גרויזאם אומגעבראכט פון דער וועלט — ליב געהאט איבער זיין לעבען. ס'איז ביי די שכנים א רעטעניש און זיי טייטשען עס אויס דערמיט, וואס פון גרויס ליבע האט ער וואהרשיינליך נישט געוואלט זי לאזען אויפ'ן בעראט פון אונבעקאנטען גורל נאכדעם ווי ער האט שוין געהאט בעשלאסען ביי זיך צו מאכען א עק פון זיין לעבען.

דער שרעקליכער מארד און זעלבסטמארד האט געמאכט אין שטאדט א שטארקען איינדרוק.

זעלבסטמארד אין נייעם גארטען.

אין קאשציושקא־פארק (נייער־גארטען) האבען די שפאצירענדע בעמערקט, ווי אויף איינער פון די בענק, ליגט א פרוי אין א בעוואוסטלאזען צושטאנד און נעבען איהר א פלעשעל פון קארבאל.

די אלע סימנים האבען, פערשטעהט זיך, ארויסגערופען א חשד, אז די פרוי איז בעגאנגען זעלבסטמארד. מ'האט איהר גלייך איבערגעפיהרט אין פיילישן שפיטאל. ווער די פרוי איז און ווי זי הייסט איז נישט געלונגען פעסטצושטעלען, ווייל זי האט ביי זיך נישט געהאט קיין שום דאקומענטען, און אליין געבען ערקלערונגען האט זי נישט געקענט, ווייל זי איז געווען אינגאנצען בעוואוסטלאז.

די אונבעקאנטע זעלבסטמערדערין זעהט אויס צו זיין 40 יאהר אלט.

רעקורס אין מיניסטעריום און אנ'אנקלאגע אין דער פראקוראטור.

ווייטערדיגע שריט מצד דער אפאזיציע בנוגע די פארגעקומענע קהלה-וואהלן

ווי מיר האבען שוין געשריבען, זע- גען די קהלה-וואהלען, וועלכע זענען פארגעקומען פאראיאהרען זומער, בעש- טעטיגט געווארען די טעג דורך דער וואיעוואודסטווא אין קעלץ. די אפאזיצ- יע האט פון קעלץ ערהאלטען א ענט- פער, אין וועלכען ס'איז איהר מיטגע- טיילט געווארען, או איהר רעקורס גע- גען די וואהלען ווערט אבגעווארפען. דער אבזאג שטיצט זיך אויף א רייה פאראגראפען פון וואהל - רעגולאמין, לויט וועלכע ס'ווערט בפילא בערעכטיגט דאס בעשטעטיגען די וואהלען.

די אפאזיציע האט טראץ דעם אלעם נאך נישט רעזיגנירט און בעשלאסען אנצווענדען ווייטערדיגע שריט אין דער ריכטונג פון ווייטער פארטזעצען איהרע פערלאנגען צו אנולירען די פאראיאהרי- גע וואחלען.

ווי מען הערט, זאל די אפאזיציע אריינטראגען א רעקורס אין מיניסטער- יום, וואו ס'ווערט אויספירליך איבערגעגע- בען מיט אלע פרטים דער פערלויף פון די ראדאמער קהלה-וואהלען. גלייכצייטיג זאל דער רעקורס דיענען אלס אפעלאציע צום מיניסטעריום אויפ'ן אבזאג פון קיעלץ.

מ'הערט אויך שטארק רעדען, אז חוץ אין מיניסטעריום זאל די אפאזיציע איינקלאגען די וואהלען אין העכסטען ארמיניסטראטיווען טריבונאל.

מ'גערהען אויך קלאנגען, אז אויסער די ווענדונג אין מיניסטעריום און טרי- בונאל זאל די אפאזיציע ארויסטרעטען אויפ'ן גערישטליכען וועג און צו דעם צוועק אריינטראגען אנ'אנקלאגע געגען די וואהלען אין דער פראקוראטור.

וואס מען זאל אלץ נישט רעדען און וואס מ'זאל אלץ נישט שמועסען, א פאקט איז אבער, אז די אפאזיציע וויל נישט אויפגעבען דעם קאמף און זי גלויבט, אז סוף כל סוף וועט זיך איהר איינגעבען צו בעווייזען, אז זי איז גע- רעכט.

⊚⊚⊚⊚

מ'געפונט זי א פער'חלש'טע אויף די טרעפ

א גט צוליב א פאריזער... „חתן"

אויף דער סקארשיווער גאס האט זיך די טעג אבגעשפיעלט א פיקאנטע ראמאנטישע געשיכטע.

6 באגיגען האט מען אויף די טרעפ פון א פאיטער אויף סקארשיווער גאס געפיגען ליגען א פער'חלשטע יונגע פרוי ג.

די שכנים האבען גענומען קלאפען אין ג — ס וואוינונג.

א לענגערע צייט האט קיינער נישט געענטפערט. ענדליך האט די טהיר גע- עפענט ג. אליין. מען האט אריינגעטרא- גען זיין פער'חלש'טע פרוי אהיים און נאך לאנגע בעמיהונגען איז איהר גע- לונגען אבצומינטערן.

ג. האט בעת מעשה רערקלערט ווי שטובינקע, אז ער האט נישט געהערט ווי זיין פרוי האט געקלינגען.

די שכנים פון הויז ווייסען אבער צו דערצעהלען א אנדערע געשיכטע.

נעמליך אז פרוי ג. האט מיט עטלי- כע יאהר צוריק געפיהרט א ליבע מיט א ראדאמער יונגעמאן, וועלכער האט גערעכענט מיט איהר חתונה צו האבען דערנאך אבער איז דער יונגערמאן גע- צוואונגען געווען ארויסצופאהרען קיין פראנקרייך און די געליבטע האבען זיך צושיידט. אינצווישענצייט האט זי זיך בעקענט מיט ג — ן, וועלכער האט זיך אין איהר פערליעבט און זיי האבען חתונה געהאט.

דא נישט לאנג אין דער פריהער- ריגער יונגערמאן צוריקגעקומען פון פראנקרייך און ביי פיידע-יונגעלייט האט ווידער אויפגעפלאקערט די אלטע ליבע. פרוי ג. האט זיך גענומען טרע- פען מיט איהר געוועזענעם געליעבטען און מיט אים פערבראכט גאנצע אווענ- טען. דאס האט אויפגעבראכט ג—ן וועלכער האט בעשלאסען אפצושיידען זיין ווייבעל.

פרייטאג ווען זי האט זיך צוריקגע- קעהרט פון א „ראנדקע" מיט איהר געוועזענעם געליעבטען א זייגער איינס ביינאכט, האט דער מאן זי נישט אריינ- געלאזט אין שטוב.

די פרוי האט א לאנגע צייט גע- קלינגען אין טהיר. מען האט איהר אבער ניט געענטפערט.

די פרוי איז א גאנצע נאכט אבגע- זעסען אויף די טרעפ.

פון אויפרעגונג האט זי בעקומען א נערווען אטאק און האט גע'חלשט. און אזוי האבען איהר געפונען די שכנים.

דער עפילאג פון דער געשיכטע וועט זיך נאך אבשפילען אין בית-דין שטיבל.

⊚⊚⊚⊚

וועגען דייטשע סחורות.

מען מאכט אונז אויפמערקזאם אויף פאלגענדעס:

(ק. ג.) צווישען די פערשידענע אר- טיקלען וואס קומען פון דייטשלאנר, וועלכע ווערען לעצטענס אויסגעמיטען בענוצט צו ווערען אין פוילען געפונט זיך אויך דער שוסטער-גארען פון דער דייטשער פירמא „גרושוויטש", וועלכע די יודישע געברויכער אין פוילען האבען אויפגעהערט צו בענוצען, און נוצן אויף זייער ארט די זעלבע סחורה און דער זעלבער קוואליטעט, וואס ווערט אויסגעארבייט אין פוילען און וועלכע קאלקולירט זיך אנב בילינער.

די יודישע פערטרעטער אויף פוילען פון דער אויבענדערמאנטער פירמע האבען צוליעב דעם לעצטענס פערשפרייט פלוג-בלעטלעך אין וועלכע עס ווערט געזאגט, אז די דאזיגע ארטיקלען ווערען „איבערגעארבייט" אין פוילען.

מיט דעם אויסדרוק „איבערגעארבייט" איז מען אויסען אריינצופיהרען די קונ- דען אין א טעות, אז זיי זאלען מיינען די גרושוויטש-ארטיקלען ווערען „אויס- געארבייט" אין פוילען, וואס עס שטימט נישט מיט דער ווירקליכקייט. וואבא איז גענוג לעכערליך דאס וואס ווערט געזאגט אין די זעלבע פלוג בלעטלעך דאס טראץ דעם וואס די סחורה ווערט געארבייט אין פוילען האט גרושוויטש ערלויבט אויסצוקלעבן איהרע עטיקעטן.

עס דארף דעריבער אויפגעקלערט ווערען או מיט די דאזיגע פלוג-בלעט- לעך איז מען אויסען אריינצופיהרען די קאנסומענטען אין א טעות, ווייל דער ריינער אמת איז אז די גאנצע סחורה וואס טראגט גרושוויטש-עטיקעטען ווערט פולשטענדיג אויסגעארבייט אין דייטש- לאנד, נאר בלויז צוליעב איינשפארען דעם גרעניץ-צאל ווערט זי געבראכט פון דייטשלאנד נאך פוילען נישט גע- וויקעלט, און אויף דער פוילישער זייט ווערט זי געוויקעלט אין קנוילען און געפאקט, אזוי אז עס קען קיין רייר גישט זיין וועגען „בעשעפטיגען אויס- שליסליך פוילישע ארבייטער" און וועגען מאטעריאלען און רויה-מאטעריאלען ווי עס ווערט דערמאנט אין דעם דאזי- גען פלוג-בלעטעל, אין וועלכען ווי דערמאנט עס ווערט געזאגט אז די סחורה ווערט בלויז „איבערגעארבייט" אין פוילען און פאקטיש ווערט אויס- לענדישע (דייטשע) סחורה נאר גע- פאקט אין פוילען.

עס איז ווירקליך צו בעדויערען, אז ביי דער יעצטיגער שטימונג וואס הערשט אויף דער יודישער גאס צום היטלעריס- טישען דייטשלאנד זאל א יודישע פיר- מע, ווי פעראינטערעסירט זי זאל נישט זיין זיך ערלויבען אויף אזא וויזע צו וועלען פערפיהרען די יודישע סוחרים אז זיי זאלען פערשפרייטען דייטשע סחורה וואס עס איז געגען זייער יו- דיש געוויסען.

Szanujesz Oczy!!
Zwróć się do
Dyplom. Optyka
Z. Węgier
Absolwent Wyższej Szkoły Optycznej
w Jenie
RADOM
Zeromskiego 25

„טאז" ארדענט איין א דאנסינג.

ווי אלע יאהר האט אויך היי יאהר די געזעלשאפט „טאז" בעשלאסען איינ- ציארדנען זומער-קאלאניעס אין גאר- באטקע פאר ארימע קראנקע קינדער.

אלס איינער פון די קוועלען וואס ברויכען צושטייער געבען, אז אזא קאלאניע זאל רעאליזירט ווערען, איז דער דאנסינג וואס „טאז" ארדענט איין אין היינטיגען שבת צו - נאכט אין צו- קערניע פון פשיביטניעווסקי, פון וואס די גאנצע הכנסה געהט אויפ'ן דער- מאנטען צוועק,

א בלאנדינע אדער א ברונעטקע

דאס איז א זאך פון געשמאק. איי- נעם געפעהלט העלע האר אין א צוויי- טען טונקעלע. אזוי צו אזוי, איינס איז קלאר, או בכדי צו פפלעגען די האר דארף מען לעגען בעזונדערע אויפמער- קזאמקייט, גוט געפפלעגט האר צייכ- נען זיך אויס מיט גלאנץ, ווייכקייט פוכיגקייט און אין סובטילען ריח. דאס איז גאר רערגרייכבאר, ווען מען בענוצט דעם בעריהמטע מיטעל „קא- לאנסיי-שאמפונאל" וואס ווערט צוגעגע- בען אלס פרעמיע צו יעדען קילא זייף „קאלאנסיי מיט דער פראלקע". וואס בעזונדער קאסט עס 40 גר. 5.

KINO APOLLO

צוויי גרויסע פילמען אױף דאָר אַלע ערטער צו 49 גר.

דאָס לעבען איז היינטיגען באָלשעוויסטישען רוסלאַנד,

די טשעראַוויטשייקע אין פילם:

TEODOZJA SEWASTOPOL

Lili Damita w potężnym filmie

Ostatnia Noc Kawalera

49 Wszystkie miejsca gr. 49

z wyjątkiem lóż

KINO APOLLO

גרויסער רבנות-קאמף אין קאזשעניץ.

צוויי זיהן פון קאָזשעניצער רבי״ז: ר׳ אהר׳לע און ר׳ מלך׳על

די הויפּט-קאַנדידאטען אויפ׳ן כסא-רבנות.

דאָס שטעדטעל קאָזשעניץ ברויך אויפנעמען א רב. די וואהלען קומען שוין פאָר די צווייטע וואָך, מיטוואָך, און דער קאמף ארום די וואהלען גע־דויערט שוין שעהנע וואָכען.

אויף דער רבנות-שטוהל אין קאָזשע־ניץ זענען פערהאַן פיער קאַנדידאטען אָבער די גרעסטע „שלאכט" שפּילט זיך אָן צווישען די צוויי הויפּט-קאַנדידאַטען דאָס זענען די זיהן פון קאָזשעניצער רבי׳ן ר׳ ירחמיאל משה׳לע: ר׳ אהר׳לע און ר׳ מלך׳על. יעדער טענה׳ט, אז דער כסא-רבנות געהערט צו איהם און ביי־דע האָבען צדדים.

אין שטעדטעל קומעלט זיך און עס קאָכט ווי אין א קעסעל. דער קאמף האָט צעטיילט דאָס שטעדטעל אין צוויי לאַגערן, וועלכע פיהרען צווישען זיך א פערביסענע מלחמה. אמערסטען קעמפט דער צד פון ר׳ אהרלע, וועלכער האַלט, אז נאָר ער איז ראוי געהאַלט צו ווערן, ווייל ער איז דער עלטסטער צווישען קאזשעניצער רבינ׳ס קינדער.

ווי מען גיט איבער, איז דער קאַמף אריין אין אזא ברען, אז מ׳האָט זיך שוין נישט איינמאָהל געשלאָגען ביז בלוט. און פּעכש דאָס איז א טעגליכער גאַנג.

דער סיטוואָכדיגער טאָג זאָל ענט־שיידען דעם קאַמף, ווייל דעמאָלט קו־מען פאָר די וואהלען און דאַן וועט בעוואוסט ווערען ווער ס׳וועט מנצח זיין.

מיר דעלעגירען קיין קאָזשעניץ אויף דעם טאָג פון די וואהלען אונזער א מיטאַרבייטער, וועלכער וועט דערנאָך איבערגעבען פאַר אונזערע לעזער אויס־פיהרליך וועגען דעם דאָזיגען וואהל־קאַמף און זיין רעזולטאַט.

ר׳ נתן זיגמאן ז״ל

קומענדיגען מאָנטאָג פאלט אויס די פיערטע יאָהר-צייט פון ר׳ נ ת ן ז י ג ־ מ א ן ז״ל, געוועזענער פּרעזעס פון סוחרים-פעראיין און אַנגעזעהענער עסקן אין ראדאָם.

ס׳איז שוין אוועק פיער יאָהר זינט דעם טראגישען פאל, וואָס האָט איהם אומגעבראכט יונגערהייט פון דער וועלט און דאָך זענען די פערדיענסטען פון ר׳ נתן זיגמאן ז״ל לטובת די יודישע סוחרים ביז׳ן היינטיגען טאָג נישט פער־געסען געוואָרען. מען דערמאָנט איהם גאַנץ אָפט לשבח און מען בעדויערט כסדר זיין פריצייטיגען טוידט.

תנצב״ה

טוב שם משמן טוב.

א קליג און ריכטיג וואָרט: „טוב שם משמן טוב". דאָס דאָזיגע וואָרט פּאַסט זיך גוט פאר די רעיעלע און פיינסטע אויסאַרבייטונגען פון דער בעוויסטער לאנגיעהריגער וועלט-פירמע אין ביעליץ א. נ. „קאַראַל יאנקאָווסקי עט זעהן" די שטאָפען. וואָס די דערמאָנטע פירמע אַרבייט אויס איז פון דער בעסטער, סובטעלסטער און דויערהאַפטיגסטער קוואליטעט. ס׳איז דעריבער קיין וואונ־דער נישט וואָס די מאַרקע „קאַראַל יאנקאָווסקי עט זיהן" האָט זיך ערוואָר־בען א גרויסע פּאָפּולאַריטעט און יעדער וואָס קויפט נאָר איינמאָהל זיין סחורה קען זיך שוין דערפון נישט אָבגעוואוינען.

די דאָזיגע ריהמפולע פירמע האָט אין ראדאָם א פערטרעטונג אויף זשע־ראָמסקי 25 אין פראָנט.

פון קינא „אפאלא"

אין קינא „אפאללא" ווערען היינט געוויזען צוויי פילמען מיט איינמאָהל. די פּרייז איז זעהר ביליג און די בי־לדער זיינען זעהר הערליכע און אינטע־רעסאַנט.

קינא „אפאללא" פערשטעהט צו צו־פּאַסען זיך נישט בלויז צום געשמאַק פון די בעזוכער. זאָר אויך צו זייער מאַטעריעלע לאגע. „אפאללא" האָט פאר אלע ערטער געמאכט איין פּרייז, א ביליגע פּרייז — 49 גר. און טראָץ דער ביליגקייט גיעט ער די בעסטע און שענסטע בילדער, הגם זיי קאָסטען געוויג טייער.

„אפאללא" איז די פּיינטער אין ראַ־דאָם, וואָס האָט דעם קינא, וועלכער רעכענט זיך היינט צווישען די ערשטע בעזוכערישען אין מעגליכען לעבען — געמאַכט צוגענגליך פאר אלע שיכטען און קרייזען.

קינא „אפאללא" האַלט פון דער היינטיגער לאָזונג: ביליג און גוט.

אזוי זעהט אויס די טאָגאַל-טאַבלעטקע

אויסעדלעך אונטערשיידעט זיך די טאָגאַל-טאַבלעטקע נור מיט די אויסגעפּרעגטע שוצמאַרקע, וואָס אַנבעלאַנגט אָבער איר כע־מישען צוזאַמענשטעל און הייל־ווירקונג איבערשטייגען די טאָ־גאַל-טאַבלעטקיס בעדייטענד אַנ־דערע הייל-מיטעל. איבער 6000 דאָקטוירים דאַרונטער אַסך בע־ריהמטע פּראָפעסאָרען האָבען מיט אנערקענונג בעשטעטיגט די גוטע ווירקונג פון טאָ־גאַל. די טאָגאַל-טאַבלעטקיס ווירקען שנעל און גוט ביי רעוומאַטישע שמערצען, פּאָדאַגרע, נערוועז- און קאָפּ־שמערצען, גריפּע און ערקעלטונגען. אין אלע אַפּטייקען.

Togal

וויאָלין-קאָנצערט פון זב. גוזשינסקי

אין שאָפּען-שולע.

אין דער היגער מוזיק-שולע אויפ׳ן נאָמען פון פּוילישען קאָמפּאָזיטאָר שאָפּען, איז דעם פאַרינען זונטאָג פאָר־געקומען א קאָנצערט פון טאַלאַנטפולען פידלער זביגניעוו גוזשינסקי, וועלכער האָט בעקומען א לאָורעט-אויסצייכנונג אויפ׳ן פּאַריזער קאָנסערוואַטאָריום.

דער קאָנצערט האָט צוגעצויגען א ברייטערען קרייז פון מוזיק ליבהאָבער, פאַר וועלכע גוזשינסקי האָט אויסגעפירט זעהר א רייכען רעפּערטואר. צוו. אנד: שפּאַנישע סימפאָניע „לאַלאָ" פון קרייז־לער, „אלי אלי" און דעם ניגון פון בעל-שם.

דער שענער טאָהן און די פיינע טעכניק האָט אויף דער אודיטאָר־יע געמאַכט זעהר א גוטען איינדרוק און אלס אויסדריק פון אנערקענונג איז גוזשינסקי געוואָרען יואַרים אַפּלאָדירט.

אַקאָמפּאַנירט האָט איהם פּראָפ. בוקאַ פון וואַרשאַווער מוזיק-קאָלעגיום.

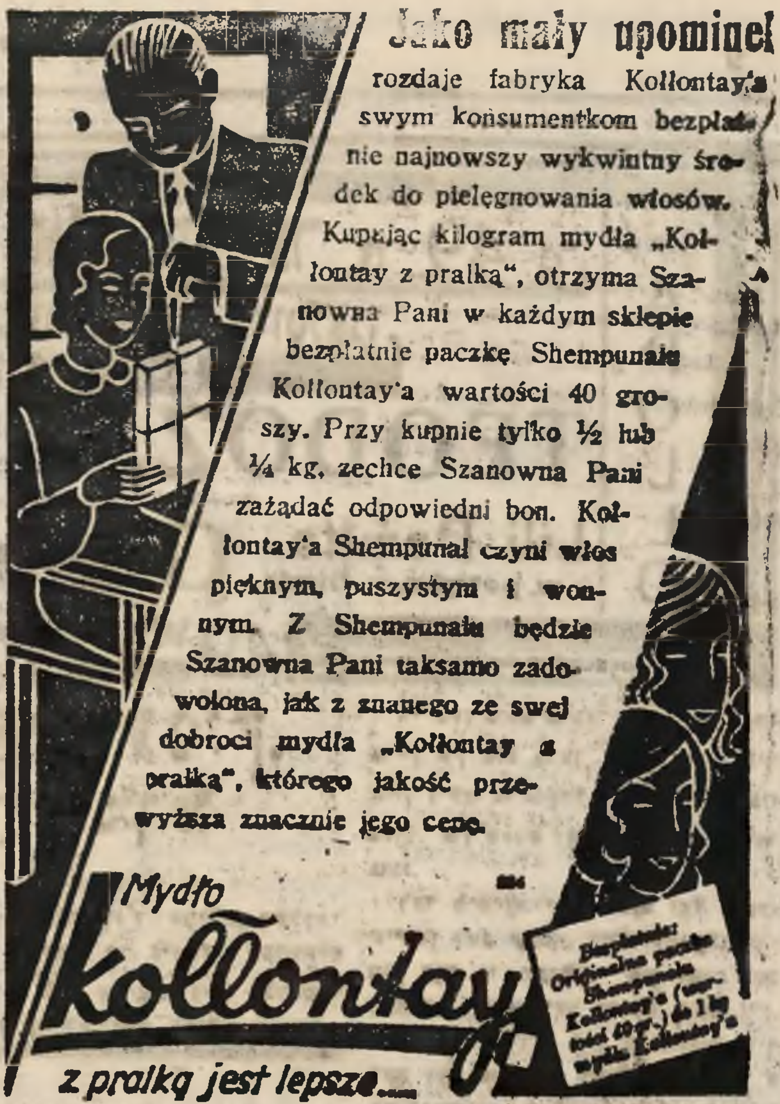

גרויסער ערפאלג פון קרן=היסוד=אקציע.

די פראקלאמירטע קרן-היסוד-אקציע אין ראדאם געהט מיט ערפאלג. די צייט וואס אנ׳אמת איז א שווערע, ווערט א קריטישע אבער מענשען שטרענגען זיך אן און באשטייערן זיך לויט ווי זייערע כחות טראגען אויס. פערהאן א סך נייע, וואס האבען אויפ׳ן קרן-היסוד קיינמאהל נישט געשפענדעט און היינט טראגען זיי אקענען בכי טוב זייער בא-שיידענע גאב לטובת דעם אויפבוי-פאנד פון א״י. פערהאן אזעלכע וואס שפארן אב פון נויטיגסטען און העלפענדיג אויך האבען א חלק אין ווידערגעבורט פון יורישען לאנד גיבען זיי וויפיעל זיי קאנען. אחד המרבה ואחד הממעיט אבער אלע מיט איין עהרליכע כונה — אויפ-צובויען די יודישע היים.

⊙⊙⊙⊙

ס׳קאצעל=קומט — די וויעזשבניקער קהלה קומט מיט „מוזיק" קיין ראדאם.

נעכטען האבען זיך אין שטאדט פער-שפרייט קלאנגען, אז די וויעזשבניקער קהלה איז ארעסטירט געווארען אונטער דעם חשד פון מיסבדויכען. און אז מ׳ברענגט איהר מיט׳ן פרעזעס אין דער שפיץ קיין ראדאם צום אויספאר-שונגס-ריכטער.

אויף נעכטען 4 א זייגער נאך מיטאג אין ווראזאדע געווען דאס אנקומען פון וויערזשבניקער „טריאומף צוג". בעת מיר שרייבען די דאזיגע שורות שמועסט מען אז זיי זענען נאך אין וועג און אז עס קומען מיט אן די „גדולי הדור" מק״ק וויערזשבניק.

כ׳לעבען, שיינע מעשיות הערט מען וועגען אונזערע קהל׳שע-סקטעס.

מ׳וואלט מאר אזעלכע שיינע „מע-שים טובים" געמעגט הייסען דעם אי-קספעטר פון ברית תרומפלראר אויפ-שפילען א סקאנדאל, קומט און מאכען א ברייטען קבלת פנים לכבוד די מנהי-גים און פערזארגער פון דעם יודישען לעבען.

◆◆

„ער איז געווארן א פאריק=מאכער."

א ראדאמער איינוואוינער האט אונז צוגעשטעלט א בריוו, וועלכען ער האט בעקומען פון זיינער א קריבה פון בערלין פון ערשטען אויגענבליק זעט מען, אז די מחבר׳טע פון בריוו האט שטארק מורא געהאט פאר דער היטלערישער צענזור. איהר גאנצער בריוו חוץ די פריוואטע מאמענטען, איז פול מיט רמזים. וועלכע מען דארף פערשטעהן.

דעם דייטשען הערשער, ארעלף רופט זי ניט אנדערש ווי „ער".

וועלענדיג געבען צו פערשטיין די קרו-בים, אז אין דייטשלאנד וויערן נאך ווייטער די היטלערישע פארפאלגונגען. אז די העצע קעגען יודען געפינט זיך נאך אין פולען ברען, שרייבט די פרוי: „ביי אונז איז נאך אלץ פריילעך".

ווי אזוי זעהט אויס די יודישע „פריי-לעכקייט" אין היטלערישען דייטשלאנד איז אונז גוט בעקאנט. ווייטער שרייבט די פרוי מיינענדיג נאטירליך היטלערן בזה הלשון „ער איז געווארען א פאריק-מאכער".

ווי האט דערמיט אויסגעדריקט איהר פארבעהאלטענעם געדאנק. יא, היטלער איז געווארען א פאריק-מאכער, אבער נישט קיין געוועהנליכער פאריק-מאכער ער ראזירט אראפ פון דייטשען לעבען יודישע גלייכבארעכטיגקייט, יודישע האב און גוטס און יודישע לע-בענס.

א כאראקטעריסטישער בריעף.

Żądać w aptekach i składach aptecznych.

נידער מיט אונזערע שונאים!

קארעלוכען פרוסאקען און גאך אזוינע חיות, דאס זענען די פערשפרייטער פון פערשיידענע אנשטעקענדע קראנקהייטען, מען מוז זיי גרינד-ליך אויסראטען נאר מיט דער הילף פון בעסטען ראדיקאלען מיטעל וואס פערפיהרט נישט און דאס איז FLURIN פאדערען אין אלע אפטייקען און בעסטיק-סקלאדען.

די נייעסטע און שענסטע „טאפעטען" ווי אויך צימער-טאפעצירונג בעדינטענד ביליג פירמע ש. שטיינמאן ראדאם, לובלינער № 21
ביטע זיך צו איבערצייגען

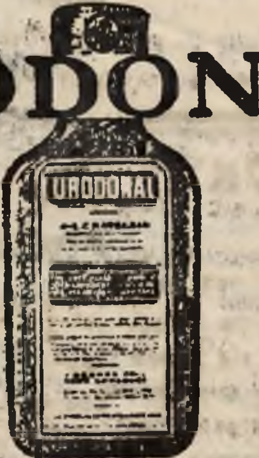

URODONAL

Zwalcza reumatyzm podagrę piasek sklerozę

czyści nerki oczyszcza wątrobę i stawy łagodzi arterje i zwalcza otyłość

Do nabycia we wszystkich aptekach i skł. apt.
Przedstawicielstwo Warszawa, Fredry 4.

ענדליך איז פערשוואונדן

מיין פערעלטערטער היהנער אויג (אעשעק) ווייל „לעבעוואהל" איז א מיטעל, וואס אזעלכעס איז נאך נישט געווען. פאדערען אין אלע אפטייקען און אפטייק-סקלאדען. אויסדריקליך נאר
LEBEWOHL
לאנג-אויסגעארבייטונג.